

DABAS LIEGUMA “VITRUPES IELEJA”

DABAS AIZSARDZĪBAS PLĀNS

**Limbažu rajona Viļķenes pagasts un Salacgrīvas pilsētas lauku teritorija
Plāns izstrādāts laika periodam no 2006. gada līdz 2013. gadam**

Pasūtītājs : a/s “Latvijas valsts meži”

Izstrādātājs: SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment”

Projekta vadītāja : Lūcija Konošonoka

Rīga
2005. gada novembris

IEVADS	4
KOPSAVILKUMS	5
1. TERITORIJAS APRAKSTS	6
1.1. TERITORIJAS JURIDISKĀS SAISTĪBAS	6
1.1.1. <i>Latvijas normatīvie dokumenti</i>	6
1.1.2. <i>Starptautiskās saistības</i>	11
1.1.3. <i>Īpašuma tiesības</i>	12
1.2. VISPĀRĒJA INFORMĀCIJA PAR TERITORIJU	12
1.2.1. <i>Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas</i>	12
1.2.2. <i>Esošais teritorijas zonējums</i>	14
1.2.3. <i>Apsaimniekošanas infrastruktūra</i>	14
1.2.4. <i>Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture</i>	14
1.2.5. <i>Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums</i>	14
1.2.6. <i>Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju</i>	15
1.3. TERITORIJAS FIZISKI ĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS	16
1.3.1. <i>Klimats</i>	16
1.3.2. <i>Ģeoloģija, ģeomorfoloģija</i>	17
1.3.3. <i>Hidroloģija</i>	17
1.3.5. <i>Augsnes</i>	19
1.4. TERITORIJAS BIOĻOĢISKAIS RAKSTUROJUMS	19
1.4.1. <i>Flora</i>	19
1.4.2. <i>Fauna</i>	21
Zivis.....	21
Putni.....	21
Zīdītāji	22
Rāpuļi un abinieki.....	22
Bezmugurkaulnieki	23
1.4.3. <i>Biotopi</i>	24
Saldūdeņi	24
Meži.....	25
Pļavas.....	28
1.5. TERITORIJAS SOCIĀLEKONOMISKAIS RAKSTUROJUMS.....	28
1.5.1. <i>Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)</i>	28
1.5.2. <i>Teritorijas izmantošanas veidi</i>	28
Tūrisms un atpūta	29
Lauksaimniecība.....	29
Mežsaimniecība.....	29
Citi teritorijas izmantošanas veidi	30
1.6. BIBLIOGRĀFIJA	30
2. TERITORIJAS NOVĒRTĒJUMS	33
2.1. TERITORIJA KĀ VIENOTA DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA UN TO IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	33
2.2. BIOTOPĪ KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TOS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	34
2.2.1. <i>Saldūdeņi</i>	34
Dabas aizsardzības vērtība.....	34
Sociālekonomiskā vērtība.....	34

Ietekmējošie faktori	34
2.2.2. <i>Meži</i>	35
Dabas aizsardzības vērtība.....	35
Sociālekonomiskā vērtība.....	36
Ietekmējošie faktori	36
2.2.3. <i>Pļavas</i>	36
Dabas aizsardzības vērtība.....	36
Sociālekonomiskā vērtība.....	37
Ietekmējošie faktori	37
2.3. SUGAS KĀ DABAS AIZSARDZĪBAS VĒRTĪBA, TO SOCIĀLEKONOMISKĀ VĒRTĪBA UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	37
2.4. CĪTAS TERITORIJAS VĒRTĪBAS UN TĀS IETEKMĒJOŠIE FAKTORI	37
2.5. TERITORIJAS VĒRTĪBU APKOPOJUMS UN PRETNOSTATĪJUMS	38
3. TERITORIJAS SAGLABĀŠANAS MĒRĶI.....	39
3.1. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS IDEĀLIE JEB ILGTERMIŅA MĒRĶI	39
3.2. TERITORIJAS APSAIMNIEKOŠANAS ĪSTERMIŅA MĒRĶI PLĀNĀ APSKATĪTĀJAM APSAIMNIEKOŠANAS PERIODAM.....	39
4. APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	39
4.1. IETEICAMIE APSAIMNIEKOŠANAS PASĀKUMI	39
4.2. IETEICAMĀS TERITORIJAS ROBEŽU IZMAIŅAS	44
4.3. IETEICAMĀS TERITORIJAS ZONĒJUMS.....	44
5. PLĀNA IEVIEŠANA UN ATJAUNOŠANA	46
5.1. PLĀNA IEVIEŠANAS PRAKTISKIE ASPEKTI.....	46
5.2. PLĀNA ATJAUNOŠANA	47
5.3. NEPIECIEŠAMIE GROZĪJUMI TERITORIJAS PLĀNOJUMĀ	47
5.4. IETEIKUMI INDIVIDUĀLAJIEM AIZSARDZĪBAS UN IZMANTOŠANAS NOTEIKUMIEM :	47

Pielikumu saraksts

1. Pielikums. Informatīvās sanāksmes protokols un Rīkojums par uzraudzības grupu
2. Pielikums. Teritorijas topogrāfiskā karte
3. Pielikums. Zemes īpašumu karte un saraksts
4. Pielikums. Vitupes hidrobioloģiskā apsekojuma apraksts
5. Pielikums. Pētāmās teritorijas pļavu inventarizācijas rezultātu apkopojums
6. Pielikums. Ornitofaunas apsekojuma rezultātu kopsavilkums
7. Pielikums. Dabas lieguma "Vitupes ieleja" teritorijā konstatētie dabiskie (potenciālie dabiskie) meža biotopi
8. Pielikums. Dabas vērtību karte
9. Pielikums. Informatīvās zīmes aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai - formāts un lietošanas kārtība
10. Pielikums. Ieteikumi informācijas stenda sagatavošanai
11. Pielikums. Dabas lieguma funkcionālo zonu shēma un tabula ar iedalījumu funkcionālajās zonās.
12. Pielikums. Apsaimniekošanas pasākumu karte.
13. Pielikums. Dabas lieguma robežshēma.

Ievads

Dabas liegums "Vitupes ieleja" atrodas Limbažu rajona Viļķenes pagasta un Salacgrīvas pilsētas lauku teritorijā un tas ir Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta daļa. Dabas liegums izveidots 2004. gadā un tā aizsardzības statusu un robežas nosaka MK noteikumi Nr. 212 (15.06.1999, ar grozījumiem līdz 30.11.2004.). Vitupes ielejai piemērots īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statuss – liegums 126 ha platībā un tā ir iekļauta NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklā.

Dabas lieguma teritorija ir nozīmīga vieta nogāžu mežu saglabāšanā un retas Biotopu Direktīvas II pielikuma sugas - spožā pumpurgliemeža *Vertigo geyeri* saglabāšanā, kurai šī atradne ir viena no četrām zināmajām Latvijā. Vitupes ielejas nogāžu meži ir viena no trim lēcveida vīngliemeža *Helicigona lapicida* atradnēm valstī. Dabas liegumā konstatēti sekojoši Latvijā un Eiropā aizsargājami biotopi – nogāžu un gravu meži, jaukti platlapju meži, boreālie meži, smilšakmens atsegumi, Hildenbrandiju audzes upē un straujtecēs posmi upē, kā arī aizsargājami pļavu biotopi nelielās platībās. Teritorijā konstatētas divas aizsargājamas augu sugas – laksis *Allium ursinum* un daudzgadīgā mēnesene *Lunaria rediviva* un deviņas aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas.

2005.gadā pēc A/S "Latvijas valsts meži" Rietumvidzemes mežniecības pasūtījuma, vides konsultāciju uzņēmums SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment" uzsāka Dabas aizsardzības plāna (turpmāk tekstā - DAP) izstrādi.

DAP tiek izstrādāts atbilstoši Vides ministra rīkojuma Nr.120 "Par ieteikumiem dabas aizsardzības plānu izstrādāšanai" (04.07.2002) un sadarbojoties ar visām ieinteresētajām pusēm. Dabas aizsardzības plāna izstrādē tika iesaistīti sekojoši eksperti: malakologs – Edgars Dreijers, mežu ekoloģe – Antra Strautniece, hidrobiologi – Ivars Druvietis un Jānis Popels, botāniķe – Ieva Rove un ornitologs – Jānis Ūze. Minētie eksperti veica apsekojumus dabā, inventarizējot dabas vērtības. Tā kā dabas liegums īpaši aizsargājamās teritorijas statusā ir samērā nesen, tad detalizēti izpētes dati par teritoriju nebija pieejami un izpētes rezultāti sniedza labu informāciju DAP izstrādei.

Darbu uzsākot, SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment", organizēja informatīvo sanākumi Viļķenes pagastā (24.04.2005), lai informētu par projektu un iepazīstinātu ar dabas aizsardzības plāna mērķiem un pamatotu tā nepieciešamību. Sēdē piedalījās ar teritorijas pārvaldi un izmantošanu saistīto organizāciju pārstāvji, kā arī interesenti. Informatīvās sanāksmes protokols ir pievienots 1.pielikumā. Dabas aizsardzības pārvalde ir izveidojusi DAP izstrādes Uzraudzības grupu. 1.pielikumā ir pievienots rīkojums par Uzraudzības grupu.

1. Uzraudzības grupas sanāksme notika 20.09.05, 2.- 26.10.05, bet 25.novembrī notiek DAP sabiedriskā apspriešana. Pēdējā Uzraudzības grupas sanāksme notiks 12.12.05.

Kopsavilkums

Dabas liegums "Vitupes ieleja" ir īpaši aizsargājama dabas teritorija, kas atrodas Limbažu rajona Viļķenes pagastā un Salacgrīvas pilsētā ar lauku teritoriju. Valsts aizsardzībā teritorija atrodas jau kopš 2004. gada, kad tika veidots Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju saraksts Latvijā. Dabas aizsardzības plāns dabas liegumam izstrādāts pēc a/s "Latvijas valsts meži" pasūtījuma, plānošanas periods ir 7 gadi –no 2006.gada līdz 2013. gadam.

Dabas aizsardzības plānā izvirzītie ilgtermiņa mērķi vērsti uz dabas lieguma dabas vērtību saglabāšanu, sabalansējot dabas aizsardzības prasības ar saimnieciskajām interesēm teritorijā. Teritorijas īstermiņa mērķi plānošanas periodam (2006. – 2013. gads) vērsti uz Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes augu, bezmugurkaulnieku, putnu sugu un biotopu saglabāšanu, dabisko mežu biotopu saglabāšanu.

Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, veikta apsaimniekošanas pasākumu plānošana. Tie iedalīti četrās grupās: dabas aizsardzības vērtību saglabāšana, lieguma teritorijas apsaimniekošanas uzlabošana, tūrisma infrastruktūras uzlabošana un izpēte un monitorings. Apsaimniekošanas pasākumu aprakstu skatīt IV daļā. Starp prioritārākajiem apsaimniekošanas pasākumiem jāmin mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi, informatīvo zīmju un informatīvā stenda uzstādīšanu, Ķirbižu meža takas uzlabošanu un uzturēšanu, pļavu apsaimniekošanu, atkritumu izvākšanu u.c.

Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā sagatavoti arī priekšlikumi zonējumam un teritorijas robežu maiņai, kā arī ieteikumi individuālo aizsardzības un izmantošanas noteikumiem. Dabas liegumam "Vitupes ieleja" paredzētas 4 zonas – regulējama režīma, dabas lieguma, ainavu aizsardzības un neitrālā zona. Atļautās un aizliegtās darbības norādītas ieteikumos individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem (5. nodaļā).

1. Teritorijas apraksts

1.1. Teritorijas juridiskās saistības

1.1.1. Latvijas normatīvie dokumenti

Latvijas vides aizsardzības politikas galvenie dokumenti:

- **Nacionālais vides politikas plāns.** Akceptēts Ministru Kabinetā (turpmāk MK) sēdē 03.02.2004
- **Bioloģiskās daudzveidības nacionālā programma.** Akceptēta MK 16.05.2000.

Vides un dabas aizsardzība

Likums "**Par vides aizsardzību**" (06.08.1991. grozījumi 22.05.1997. un 20.12.2001., 24.10.2002., 15.05.2003., 07.04.2004. un 03.02.2005.) nosaka resursu ilgtspējīgu izmantošanu, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību institūciju kompetenci vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, Latvijas Republikas iedzīvotāju tiesības uz kvalitatīvu dzīves vidi, Latvijas Republikas iedzīvotāju pienākumus vides aizsardzībā un dabas resursu izmantošanā, sabiedrības tiesības saņemt vides informāciju un piedalīties ar vides aizsardzību saistītu lēmumu pieņemšanā.

Likums "**Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām**" (02.03.1993. grozījumi 30.10.1997., 28.02.2002., 12.12.2002., 20.11.2003. un 15.09.2005.) definē aizsargājamo teritoriju kategorijas un nosaka nepieciešamību tām izstrādāt dabas aizsardzības plānus, individuālos aizsardzības un izmantošanas noteikumus.

Likums definē Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas (NATURA 2000) un pielikumā ir iekļauts Latvijas – Natura 2000 saraksts. Vitrupes ieleja" ir B tipa (teritorijas, kas noteiktas atbilstoši ES direktīvai "Par dabisko biotopu, savvaļas faunas un floras aizsardzību" (92/43 EEK)) Eiropas nozīmes aizsargājama dabas teritorija. Teritorijas kods LV0530500.

Likums "**Par Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu**" (11.12.1997, ar grozījumiem, kas izsludināti līdz 2004.gada 7.janvārim) definē Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta galvenos uzdevumus un teritorijas funkcionālās zonas. Likuma 2. pielikums sniedz aizsargājamās teritorijas robežu aprakstu.

Ūdens apsaimniekošanas likums (16.10.2002, grozījumi 12.12.2002., 29.04.2004. un 03.02.2005.), kura mērķis ir izveidot tādu virszemes un pazemes ūdeņu aizsardzības sistēmu, kas: veicina ilgtspējīgu un racionālu ūdens resursu lietošanu, nodrošinot to ilgtermiņa aizsardzību un iedzīvotāju pietiekamu apgādi ar labas kvalitātes virszemes un pazemes ūdeni; novērš ūdens un no ūdens tieši atkarīgo sauszemes ekosistēmu un mitrāju stāvokļa pasliktināšanos, aizsargā šīs ekosistēmas un uzlabo to stāvokli.

"Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 415, 22.07.2003, ar grozījumiem līdz 26.10.2004) – nosaka īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas kārtību, pieļaujamo un aizliegto darbību veidus tajās, kā arī aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai

dabā lietojamās speciālās informatīvās zīmes paraugu un tās lietošanas un izveidošanas kārtību.

"Sugu un biotopu aizsardzības likums" (16.03.2000, ar grozījumiem līdz 15.09.2005) regulē sugu un biotopu aizsardzību, apsaimniekošanu un uzraudzību, veicina populāciju un biotopu saglabāšanu, kā arī regulē īpaši aizsargājamo sugu un biotopu noteikšanas kārtību. Likums nosaka valsts pārvaldes un institūciju kompetenci un zemes īpašnieku un pastāvīgo lietotāju pienākumus un tiesības sugu un biotopu aizsardzībā, kā arī nepieciešamību veikt sugu un biotopu monitoringu.

Likums **"Par ietekmes uz vidi novērtējumu"** (13.11.10.1998 ar grozījumiem līdz 15.09.2005) nosaka darbības un objektus, kuriem ir nepieciešams ietekmes uz vidi novērtējums un darbības, kurām ir nepieciešams sākotnējais ietekmes uz vidi novērtējums, kā arī nosaka plānošanas dokumentus, kuriem nepieciešams stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums. 4¹.pants paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1.un 2.pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību

Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000) izveidošanas kritēriji Latvijā (MK noteikumi Nr.199., 28.05.2002., izdoti saskaņā ar likuma " Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 43.panta otro daļu) – nosaka kritērijus, kas piemērojami Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju izveidošanai Latvijā.

Noteikumi par dabas liegumiem" (MK noteikumi Nr. 212, 15.06.1999, grozījumi 26.06.2001., 21.10.2003., 08.04.2004., 10.08.2004. un 20.11.2004.) nosaka dabas liegumu robežas un teritoriju aizsardzības statusu. "Vitupes ielejai" piemērots īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statuss – liegums, 126 ha (122.3 ha pēc robežu precizēšanas) platībā.

"Līgumu slēgšanas kārtība īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības nodrošināšanai" (MK noteikumi Nr. 247, 25.07.2000.) nosaka līgumu slēgšanas kārtību īpaši aizsargājamo dabas teritoriju aizsardzības, izmantošanas un dabas aizsardzības plāna prasību ievērošanas nodrošināšanai.

"Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (MK Nr.353, 10.10.2001) Šie noteikumi nosaka atļautās, aizliegtās un nepieciešamās darbības Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā, funkcionālajās zonās, kā arī atsevišķās rezervāta teritorijā noteiktās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās (t.s. dabas liegumā "Vitupes ieleja")

"Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācijas nolikums" (MK noteikumi Nr.578, 08.02.2005) definē administrācijas funkcijas un uzdevumus. MK noteikumi nosaka, ka administrācija kontrolē īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, kā arī sugu un biotopu aizsardzību un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu ievērošanu, kā arī izstrādā, aktualizē rezervāta īpaši aizsargājamo dabas teritoriju dabas aizsardzības plānus un organizē to īstenošanu.

"Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" (MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000., grozījumi

27.07.2004.) nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus.

"Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu" (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000., ar grozījumiem līdz 25.01.2001.) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.

"Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 45, 30.01.2001., grozījumi 31.05.2005.) definē mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus.

Zemkopības ministrijas instrukcija Nr. 7 **"Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika"** (09.11.2001.). Instrukcija izstrādāta, pamatojoties uz **"Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumiem"**. Saskaņā ar šo instrukciju, juridisko aizsardzības statusu iegūst tā sauktie atslēgas biotopi.

"Noteikumi par zaudējumu atlīdzību par īpaši aizsargājamo sugu indivīdu un biotopu iznīcināšanu vai bojāšanu" (MK noteikumi Nr. 117, 13.03.2001) nosaka zaudējumu atlīdzināšanas kārtību, atlīdzības lielumu un sugu sarakstu, par kuru iznīcināšanu jāatlīdzina zaudējumi.

Meža zemes

"Meža likums" (24.02.2000, grozījumi 13.03.2003., 27.01.2005. un 14.04.2005.) – tā mērķis ir regulēt visu Latvijas mežu ilgtspējīgu apsaimniekošanu, visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem garantējot vienādas tiesības, īpašumtiesību neaizskaramību un saimnieciskās darbības patstāvību un nosakot vienādus pienākumus.

"Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā" (MK noteikumi Nr.189, 08.05.2001., grozījumi 26.02.2002., 08.02.2005. un 17.05.2005.) nosaka meža apsaimniekošanas vispārējās dabas aizsardzības prasības, dabas aizsardzības prasības galvenajā un kopšanas cirtē, saimnieciskās darbības ierobežojumus dzīvnieku vairošanās sezonas laikā

"Noteikumi par koku ciršanu meža zemēs" (MK noteikumi Nr.152, 09.04.2002.,) nosaka galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritērijus, kārtību mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu, slimību inficēto vai kaitēkļu invadēto koku ciršanas kārtību, cirsmu izveidošanas kārtību, koku ciršanas kārtību ārkārtas situācijās.

"Meža atjaunošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 398, 11.09.2001, grozījumi 06.11.2001.) nosaka meža atjaunošanas termiņus atsevišķiem meža augšanas apstākļu tipiem, kritērijus, pēc kuriem mežaudzi atzīst par atjaunotu un atjaunotās mežaudzes (jaunaudzes) kopšanas pārbaudes kritērijus.

"Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtas situāciju izsludināšanu mežā" (MK noteikumi Nr. 217, 29.05.2001, grozījumi 03.07.2001., 21.09.2004. un 15.03.2005.) nosaka meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus, kārtību, kādā izsludināmas ārkārtas situācijas sakarā ar meža ugunsgrēku izplatīšanos, meža kaitēkļu savairošanos un slimību izplatīšanos masveidā.

"Meža zemes transformācijas kārtība" (MK noteikumi Nr. 94, 27.02.2001.) nosaka meža zemes transformācijas nosacījumus un meža zemes transformācijas atļaujas saņemšanas kārtību, kā arī valstij nodarīto zaudējumu aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību par dabiskās meža vides iznīcināšanu transformācijas dēļ.

"Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība" (MK noteikumi Nr. 228, 29.04.2003.) nosaka kārtību, kādā aprēķina mežam nodarītos zaudējumus, kuri radušies, pārkāpjot prasības, kas noteiktas normatīvajos aktos par meža apsaimniekošanu un izmantošanu.

"Kārtība koku ciršanai ārpus meža zemes" (MK noteikumi Nr. 416, 28.11.200., grozījumi 19.04.2005.) nosaka kārtību koku ciršanai ārpus meža zemes, t. sk. to, ka īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās ārpus meža zemes esošo koku ciršanu saskaņo ar attiecīgās administratīvās teritorijas reģionālo vides pārvaldi un vietējo pašvaldību.

Aizsargjoslas

"Aizsargjoslu likums" (05.02.1997., grozījumi 12.04.2002, 19.06.2003. un 22.06.2005.) likums nosaka aizsargjoslu veidus un funkcijas, aizsargjoslu izveidošanas pamatprincipus, uzturēšanas un stāvokļa kontroles kārtību, saimnieciskās darbības parobežojumus aizsargjoslās. Klaucānu (20.5 ha) un Priekulānu (20.6 ha) ezeru aizsargjosla ir 50 m.

Aizsargjoslu uzdevums ir aizsargāt dažāda veida (gan dabiskus, gan mākslīgus) objektus no nevēlamas ārējās iedarbības, nodrošināt to ekspluatāciju un drošību vai pasargāt vidi un cilvēku no kāda objekta kaitīgās ietekmes.

"Ūdenstilpju un ūdensteču aizsargjoslu noteikšanas metodika" (MK noteikumi Nr. 284, 04.08.1998.) regulē aizsargjoslu noteikšanas kārtību, apzīmēšanu dabā, vides aizsardzības prasības aizsargjoslās.

Medības

"Medību likums" (08.07.2003.) nosaka medību saimniecības pamatnoteikumus Latvijas Republikā un arī medību un medību saimniecības organizēšanu dzīvnieku skaita regulēšanas nolūkos īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

"Medību noteikumi" (MK noteikumi Nr. 760, 2003.12.23., 23.03.2004.) nosaka medīšanas termiņus medījamām sugām, kā arī gadījumus, kādos iespējamas medības ārpus termiņiem. Šie noteikumi pasaka, ka medības īpaši aizsargājamās dabas teritorijās nosaka ne tikai šie noteikumi, bet arī īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, attiecīgo teritoriju individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi un citi medības reglamentējošie normatīvie akti.

Zvejniecība un makšķerēšana

"Zvejniecības likums" (12.04.1995., ar grozījumiem līdz 26.05.2005.) Šis likums regulē Latvijas Republikas iekšējo ūdeņu, teritoriālo jūras ūdeņu un ekonomiskās zonas ūdeņu zivju resursu iegūšanu, izmantošanu, pētīšanu, saglabāšanu, pavairošanu un uzraudzīšanu. Likums nosaka zivju resursu un zvejas pārvaldīšanu.

MK noteikumi Nr. 3 **"Par rūpniecisko zveju iekšējos ūdeņos"**(2001.01.02., grozījumi 23.12.2003., 02.11.2004. un 28.12.2004.) nosaka kārtību, kādā fiziskās un juridiskās personas drīkst nodarboties ar rūpniecisko zveju Latvijas Republikas iekšējos ūdeņos, izņemot ūdeņus, kas tiek izmantoti tikai specializētai zivkopībai un mākslīgai zivju pavairošanai.

"Makšķerēšanas noteikumi" (MK Nr. 67 , 2001.02.13, grozījumi 29.04.2003. un 02.11.2004.) nosaka kārtību, kādā fiziskās personas var nodarboties ar amatierzveju – makšķerēšanu, kā arī ar zemūdens medībām, vēžu un citu ūdens bezmugurkaulnieku ieguvi rekreācijas vai sporta nolūkā ar šajos noteikumos atļautiem makšķerēšanas rīkiem Latvijas Republikas ūdeņos.

MK noteikumi Nr.574 **"Licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas – kārtība"** (14.10.2003) Noteikumi nosaka kārtību, kādā veicama licencētās amatierzvejas – makšķerēšanas, arī licencēto zemūdens medību un licencētās vēžošanas – ieviešana un kontrole, kā arī izstrādājams konkrētās ūdenstilpes licencētās makšķerēšanas nolikums.

Tūrisms

"Tūrisma likuma" (17.09.1998., grozījumi 07.10.1999., 24.01.2002. un 27.02.2003.) mērķis ir radīt tiesisku pamatu tūrisma nozares attīstībai Latvijā, noteikt kārtību, kādā valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības un uzņēmumi (uzņēmēj sabiedrības) darbojas tūrisma jomā, un aizsargāt tūristu intereses; likums definē dabas tūrismu.

Teritoriju plānojumi, īpašuma lietas

"Teritorijas plānošanas likuma" (12.06.2002., grozījumi 27.12.2002., 10.04.2003., 17.08.2004. un 27.01.2005.) mērķis ir veicināt ilgtspējīgu un līdzsvarotu attīstību valstī, izmantojot efektīvu teritorijas plānošanas sistēmu.

„Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi” (MK noteikumi Nr. 883, 19.10.2004.) nosaka teritorijas plānojuma sastāvdaļas, tā izstrādes un sabiedriskās apspriešanas, spēkā stāšanās, grozīšanas, apturēšanas, likumības izvērtēšanas un ieviešanas pārraudzības kārtību vietējās pašvaldības līmenī.

Likuma **"Par zemes lietošanu un zemes ierīcību"** (21.06.1991., grozījumi 27.04.1993. un 10.11.1994.) uzdevums ir aizsargāt zemes lietotāju tiesības un regulēt zemes lietošanas un zemes ierīcības pamatnoteikumus.

"Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un sistematizācijas kārtība" (MK noteikumi Nr. 344, 31.07.2001., grozījumi 26.03.2002.) reglamentē kārtību, kādā nosakāmi un sistematizējami nekustamā īpašuma lietošanas mērķi.

23.12.2003.) nosaka nodokļu aprēķināšanas un maksāšanas kārtību, nodokļu atvieglojumus.

"Lauku apvidu zemes kadastrālās vērtēšanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 341, 31.07.2001., grozījumi 11.12.2001., 01.04.2003. un 31.05.2005.) nosaka vienotu kārtību, kādā veicama lauku apvidu zemes kadastrālā vērtēšana, zemes kadastrālās vērtības samazināšanas kārtību, ņemot vērā apgrūtinājumus, kas ierobežo zemes izmantošanu.

"Nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības aktualizācijas kārtība" (MK noteikumi Nr. 343, 31.07.2001., grozījumi 20.09.2005.) nosaka kārtību, kādā aktualizējama īpašuma kadastrālās vērtība, ja tā mainījiesies.

"Būvniecības likums" (30.08.1995., grozījumi 27.02.1997., 01.10.1997., 07.03.2002., 27.02.2003., 13.03.2003., 31.03.2004. un 10.03.2005.) nosaka būvniecības dalībnieku savstarpējās attiecības, kā arī viņu tiesības un pienākumus būvniecības procesā un atbildību par būvniecības rezultātā tapušās būves atbilstību tās uzdevumam, ekonomiskajam izdevīgumam, paredzētajam kalpošanas ilgumam un attiecīgajiem normatīvajiem aktiem, kā arī valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju kompetenci attiecīgajā būvniecības jomā.

1.1.2. Starptautiskās saistības

Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisijas 1998.gada 25.jūnija Orhūsas **konvencija** (26.04.2002) **par pieeju informācijai, sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs saistībā ar vides jautājumiem.** Orhūsas konvencija nosaka sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu attiecības saistībā ar vides jautājumiem, sevišķi pieeju informācijai, sabiedrības lēmumu pieņemšanā un iespēju griezties tiesu iestādēs.

Konvencija **"Par bioloģisko daudzveidību"**, kurai Latvija pievienojās ar likumu "Par 1992. gada 5. jūnija Riodežaneiro Konvenciju par bioloģisko daudzveidību".

Šīs konvencijas uzdevumi ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana un dzīvās dabas ilgtspējīga izmantošana.

Bonnas konvencija **"Par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību"**, kas apstiprināta ar likumu "Par 1979. gada Bonnas konvenciju par migrējošo savvaļas dzīvnieku sugu aizsardzību (25.03.1999)".

Konvencijas uzdevums ir migrējošo sugu saglabāšana un šim mērķim lietojamo pasākumu saskaņošana starp areāla valstīm, un, kur tas iespējams, sevišķu uzmanību veltot tām migrējošām sugām, kuru aizsardzības statuss ir nelabvēlīgs, kā arī veicot pasākumus, kas nepieciešami šādu sugu vai to dzīves vides saglabāšanai.

Bernes konvencija **"Par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu aizsardzību"**, kas Latvijā apstiprināta ar likumu „Par 1979. gada Bernes Konvenciju par Eiropas dzīvās dabas un dabisko dzīvotņu saglabāšanu” (17.12.1996).

Šīs Konvencijas mērķis ir aizsargāt savvaļas floru un faunu un to dabiskās dzīvotnes, īpaši tās sugas un dzīvotnes, kuru aizsardzībai nepieciešama vairāku valstu sadarbība, kā arī veicināt šādu sadarbību. Īpaša uzmanība pievērsta apdraudētajām un izzūdošajām sugām, tai skaitā apdraudētajām un izzūdošajām migrējošajām sugām.

Eiropas Padomes Direktīva "Par savvaļas putnu aizsardzību" 79/409/EEC (02.04.1979).

Direktīva pieņemta, lai saglabātu migrējošo sugu populācijas tādā līmenī, kas atbilst īpašajām ekoloģiskajām, zinātniskajām un kultūras prasībām, tai pašā laikā ņemot vērā ekonomiskās un rekreācijas vajadzības, vai lai regulētu šo sugu populāciju lielumu atbilstībā šim līmenim. Daudzas savvaļas putnu sugas, kuras dabiski sastopamas Eiropas teritorijā, skaitliski samazinās, dažos gadījumos tas notiek ļoti strauji, un tas rada nopietnus draudus vides aizsardzībai, īpaši tādēļ, ka tiek apdraudēts bioloģiskais līdzsvars.

Eiropas Padomes Direktīva "Par sugu un biotopu aizsardzību" 92/43/EEC (21.05.1992).

Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu un faunas un floras aizsardzību. Tā nosaka, ka programmas Natura 2000 ietvaros jāizveido Vienotais Eiropas ekoloģiskais tīkls, kurš aptver īpaši aizsargājamās teritorijas. Šim tīklam jānodrošina, dabisko biotopu tipu un attiecīgo sugu biotopu saglabāšanu, vai kur tas nepieciešams, labvēlīgā aizsardzības statusā atjaunošanu to dabiskās izplatības areāla robežās.

1.1.3. Īpašuma tiesības

Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" platība pēc precizēšanas plāna izstrādes laikā ir 122.3 ha. Lielākā daļa teritorijas atrodas valsts īpašumā 65,9 (54 %) ha, kurus apsaimnieko a/s "Latvijas valsts meži" Rietumvidzemes mežsaimniecība. Pārējā teritorija 56,4 ha (46 %) pieder privātīpašniekiem (skat. 1.1. attēlu). Kopskaitā liegumā teritorijā ir 27 īpašumi, tie parādīti 3. pielikumā.

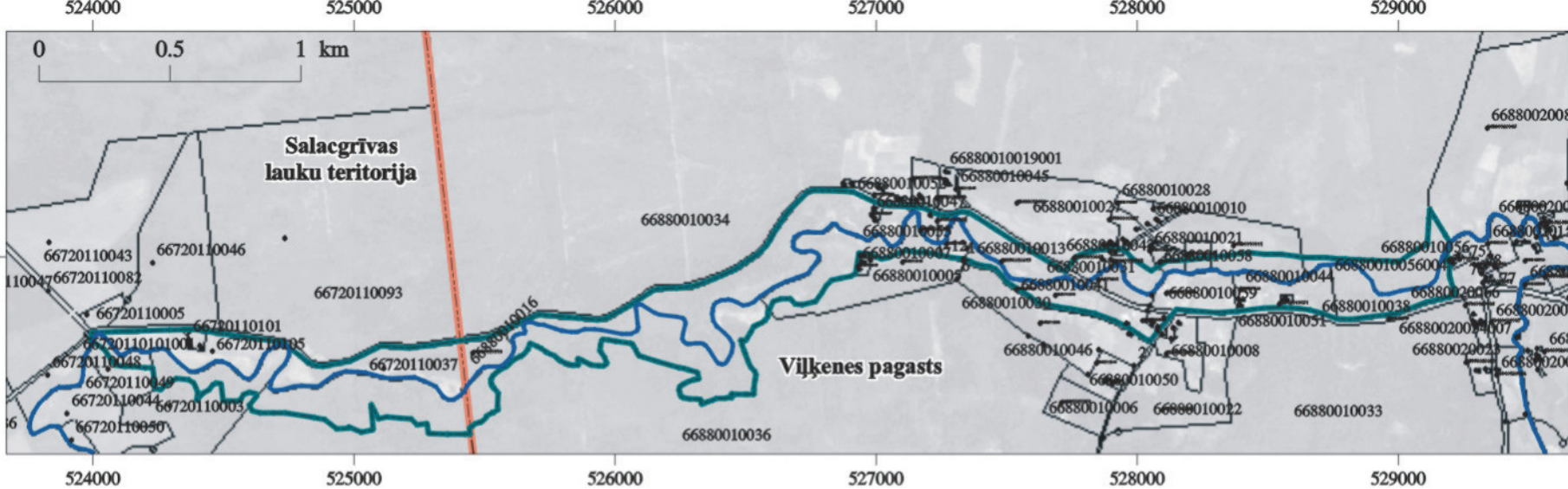
1.2. Vispārēja informācija par teritoriju

1.2.1. Atrašanās vieta, ģeogrāfiskās koordinātas

Dabas lieguma teritorija atrodas Limbažu rajona Salacgrīvas lauku (33,4 ha) un Viļķenes pagasta (88,9 ha) teritorijās (skat. 1.2. attēlu). Aptuveni divu kilometru attālumā no lieguma teritorijas atrodas autoceļš Rīga – Tallina (A1). Liegumam no Viļķenes puses pienāk ceļš Radziņi – Viļķene – Ķirbiži (V141). Lieguma teritorijā un blakus tai atrodas divas apdzīvotas vietas ar vairākām viensētām – Ķirbiži un Brīdagas.

Pēc ģeomorfoloģiskā dalījuma teritorija atrodas Piejūras zemienē. Precīza lieguma atrašanās vieta un ģeogrāfiskās koordinātas dotas 1.2. attēlā.

Dabas lieguma teritoriju veido neliela upes ieleja 7,5 km garumā un tās krastos pārsvarā sastopamas mežaudzes. Lieguma teritorijā atrodas trīs viensētas, divi ražošanas objekti, viena vasaras māja un viena pamesta dzīvojamā māja.

1.1. attēls. Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" īpašumu karte.

1.2. attēls. Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" atrašanās vieta.

1.2.2. Esošais teritorijas zonējums

Dabas liegums "Vitupes ieleja" nodibināts 2004. gadā. Teritorijai nav izstrādāts DAP un līdz ar to nav izveidots funkcionālais zonējums.

1.2.3. Apsaimniekošanas infrastruktūra

Dabas liegums "Vitupes ieleja" ir Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta (ZBR) sastāvdaļa, tādēļ tā pārvaldi un apsaimniekošanu realizē Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācija, kas ir Vides ministrijas pārraudzībā esoša valsts civiltiestāde, kura savas kompetences ietvaros īsteno valsts vides aizsardzības politiku. Lieguma aizsardzības un izmantošanas noteikumu ievērošanas valsts kontroli īsteno Valmieras reģionālā vides pārvalde, Valsts vides dienests, Valsts mežu dienests.

Teritoriju apsaimnieko zemju īpašnieki vai nomnieki. Lielāko teritorijas daļu apsaimnieko AS "Latvijas valsts meži" Rietumvidzemes mežsaimniecība, kura pasūtīja dabas aizsardzības plāna izstrādi. Lieguma teritorijas austrumu daļa (pie Ķirbižiem un Brīdagām) atrodas ZBR neitrālajā zonā, savukārt pārējā lieguma teritorija atrodas ainavu aizsardzības zonā. Teritorijas apsaimniekošana tiek veikta saskaņā ar vispārējo likumdošanu, kura attiecas uz īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta noteikumiem. Dabas aizsardzības plāna izstrādi un pēc tam arī ieviešanu uzrauga Dabas aizsardzības pārvalde un plāna ieviešanā būtu vēlams sadarboties visām ieinteresētajām pusēm – a/s "Latvijas valsts meži", Limbažu virsmežniecībai, pašvaldībām, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrācijai, īpašniekiem un dabas aizsardzības pārvaldei.

1.2.4. Aizsardzības un apsaimniekošanas īsa vēsture

Liegums izveidots 2004. gadā, līdz ar to arī organizēta teritorijas aizsardzība un apsaimniekošana nav notikusi. Līdz lieguma izveidošanai teritorija apsaimniekota saskaņā ar vispārējo likumdošanu.

Mežsaimnieciskā darbība lieguma teritorijā notikusi nelielos apjomos. Jāpiezīmē, ka mežiem Vitupes kreisajā krastā ir apgrūtināta piekļūšana, līdz ar to šie meži daudzviet saglabājušies neskarti. Lēzenākajās upes palienēs un terasēs tika ilgstoši pļauts un ganīts. Pēdējās desmitgadēs mainījusies pļavu nozīme. Tās tikai vietām un ne visā platībā tiek apsaimniekotas – pļautas un ganītas. Lieguma teritorijā izveidota meža mācību dabas taka "Vālodzes", kas atrodas teritorijas austrumu daļā pie Ķirbižu meža muzeja. To 2001. gadā izveidoja Limbažu virsmežniecība.

1.2.5. Teritorijas kultūrvēsturiskais raksturojums

Kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti lieguma teritorijā nav sastopami, bet pieguļošajās teritorijās - kultūrvēsturiski nozīmīgi objekti atrodas Ķirbižos un Brīdagās, t.i. pie lieguma austruma robežas. Ķirbiži un Brīdagas vēsturiski bijušas apdzīvotas vietas. Ķirbižos muiža uzcelta ap 1638. gadu, bet vēlāk 18. gs. beigās Ķirbižu muižas kungu māja celta fon Aderkasa dzimtai. Šī klasicisma stila ēka tika pārbūvēta 19.gs. beigās un 20.gs.sākumā, pirmā stāva logi ieguva tam laikam modernas vācu jūgendstila formas. Laukums kungu mājas priekšā bruģēts ar masīviem dzirnakmeņiem. Muižas apbūves kompleksā ietilpst

19.-20. gs. saimniecības ēkas, stallis. Bijušajā muižas klētī ierīkots Meža muzejs (skat. 1.4. attēlu). Ievērtību pelna bijušais Ķirbižu muižas stallis, kas ir viens no raksturīgākajiem un retākajiem jūgendstila arhitektūras pieminekļiem Vidzemē, celts 20.gs sākumā. Diemžēl šobrīd daļa bijušās Ķirbižu muižas stalla ēkas ir pussabrukusi, tai steidzami nepieciešams veikt rekonstrukcijas darbus. Netālu no muižas klēts apskatāma bijusī Ķirbižu mežniecības ēka, kas celta 20.gs. sākumā. 1856.-1858. g. Ķirbižu muižā Aderkasa ģimenē par mājskolotāju strādāja Baumaņu Kārlis. Ķirbižos savulaik bijusi izveidota arī skola. Padomju gados Ķirbižos bija izvietota Vitrupes mežniecība un mežizstrādes iecirknis. Brīdagās atrodas Lielsalacas ev. lut. draudzes lūgšanu nams (skat. 1.3. attēlu), kas celts 1879. gadā kā brāļu draudzes nams, kā arī veca kapsēta. Tajos atrodas baznīca, kura ir valsts aizsardzībā esošs kultūras piemineklis, kapsēta un vecas ēkas. Vienā no ēkām patlaban izveidots meža muzejs.

1.3. attēls. Ķirbižu baznīca

1.4. attēls. Meža muzeja ēka

1.2.6. Kartogrāfiskais materiāls par teritoriju

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika apzināts viss pieejamais kartogrāfiskais materiāls par lieguma teritoriju. Tā kā teritorija ir salīdzinoši maza, tad ir nepieciešamas liela mēroga kartes. Kopumā jāatzīmē, ka kartogrāfiskais materiāls dabas aizsardzības plāna vajadzībām ir pietiekošs. Pie tam, mūsdienu ģeogrāfisko informāciju sistēmas nodrošina daudzveidīgas iespējas kartogrāfiskā materiāla apstrādē. Izmantotais kartogrāfiskais materiāls uzskaitīts 1.1. tabulā, kurā atsevišķi norādīts kartogrāfiskā materiāla nosaukums un nomenklatūras numurs, ja tāds ir, mērogs, kādā karte izdota, izdošanas gads un institūcija, kas izsniegusi kartogrāfisko materiālu. Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā viss kartogrāfiskais materiāls apstrādāts izmantojot ArcView 8.3 programmatūru. Apsēkojot lieguma teritoriju 2005. gada vasarā, tika veikta arī kartogrāfisko datu precizēšana dabā. Kartogrāfiskie dati tika sagatavoti ar mēroga 1:10 000 precizitāti un piesaistīti Latvijas koordinātu sistēmai (LKS – 92).

DAP izstrādei izmantotais kartogrāfiskais materiāls

Nr. p.k.	Kartogrāfiskā materiāla nosaukums (nomenklatūras nr.)	Mērogs	Izdošanas gads	Institūcija
1.	Topogrāfiskā karte C-53-022-2-2-2c C-53-023-1-1-1c C-54-022-4-4-4c C-54-023-3-3-3c	1 : 10 000	1986. gadā	SIA "Ģis projekts" (padomju armijas topogrāfiskās kartes)
2.	Ortofotokarte 4333-35 4333-45 4334-41 4334-31	1 : 10 000	1998. gadā	Dabas aizsardzības pārvalde (datus sagatavojis VZD)
3.	Kadastra karte	Dažādi	01.11.2004.	Dabas aizsardzības pārvalde (datus sagatavojis VZD)
4.	Mežaudzu datu bāze	1 : 10 000	01.03.2005.	AS "Latvijas valsts meži"
5.	JS Latvija 3	Dažādi	2005	Karšu izdevniecība "Jāņa sēta"
6.	Latvijas Republikas satelītkarte Limbaži 4332 Umurga 4334	1 : 50 000	1998	VZD
7.	Gis Latvija 2.0	Dažādi	2004	SIA "Envirotech"

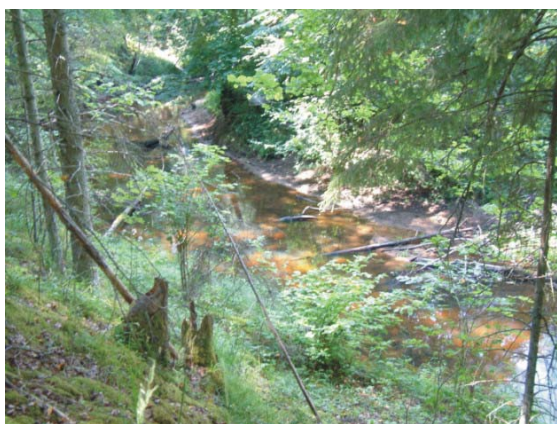
1.3. Teritorijas fiziski ģeogrāfiskais raksturojums**1.3.1. Klimats**

Dabas liegums atrodas Piejūras zemienes un Zemgales līdzenuma klimatiskajā zonā (pēc N. Temņikovas) un klimatiskos apstākļus būtiski ietekmē Rīgas jūras līča tuvums, tomēr jāatzīmē, ka klimatiskie apstākļi Vidzemes piekrastē ir nedaudz kontinentālāki kā Baltijas jūras piekrastē. Vidējā gaisa temperatūra jūlijā ir aptuveni +17°C, bet janvārī -5°C. Gada vidējais nokrišņu daudzums aptuveni 725 mm. Ilggadīgais vidējais bezsala dienu skaits gaisā ir aptuveni 145 dienas. Valdošie vēji ir no jūras puses – R, DR, ZR, bet to virziens dažādos gadalaikos var mainīties. Vidzemes piekrastes apkārtnē vidēji upes aizsalst decembra beigās, savukārt ledus iešana novērojama aptuveni marta beigās. Šajā periodā apkārtnē novērojama arī patstāvīga sniega sega (Latvijas daba 2, 1995.).

Dabas lieguma teritorijā Vitrupe upe ar ieleju ietekmē mikroklimatiskos apstākļus - upes ielejā ilgāk noturas sniega sega, arī vēju ietekme mazāk jūtama. Klimatiskajiem apstākļiem un to svārstībām nav būtiskas ietekmes uz Vitrupe ekosistēmām.

1.3.2. Ģeoloģija, ģeomorfoloģija

Dabas liegums atrodas Piejūras zemienē un teritorijas reljefu veido upes ieleja, kuras dziļums svārstās no 10 – 12 m teritorijas austrumu daļā pie Ķirbižiem (skat. 1.5. attēlu), līdz 2 – 4 m rietumu daļā pie “Cinišu” mājām. Virzienā uz jūru ievērojami samazinās gan Vitrupe ielejas dziļums, gan absolūtās augstuma atzīmes un tās ir aptuveni 32 m pie Ķirbižiem, un 6 m pie “Cinišu” mājām. Upes posmam pie Ķirbižiem novērojami stāvi krasti, bet aiz Ķirbižiem upei raksturīga neliela ieleja (līdz 2 m) ar šauru palieni, kuru noslēdz ielejas malas. Lieguma centrālajā daļā sastopami smilšakmens atsegumi (skat. 1.6. attēlu), avoti un sānu gravas. Mūsdienu ģeoloģiskie procesi teritorijā pārsvarā ir saistīti ar upes ūdeņu darbību – sēru veidošanos, krastu noskalošanu. Stāvie upes krasti salīdzinoši apauguši, gan ar mežaudzēm, gan zemsedzi un līdz ar to, nogāžu procesi nav novēroti.

1.5. attēls. Vitrupe ieleja pie Ķirbižiem

1.6. attēls. Smilšakmens atsegums

Teritorijas reljefs un ģeoloģiskā uzbūve ir cieši saistīti ar dažādām jūras attīstības stadijām. Lieguma teritorijā kvartāra nogulumus galvenokārt veido aluviālie nogulumu, kas saistīti ar upes darbību. Tie sastāv no smilts, grants, oļāja un aleirīta. Lieguma rietumu daļā kvartāra nogulumu slānis nepārsniedz 10 m biezumu, bet austrumu daļā, Ķirbižu apkārtnē, kvartāra virsma ir biezāka. Apkārtnes līdzenumos un vietām arī Vitrupe ielejā, kvartāra nogulumus veido Baltijas ledus ezera dažādgraudaina smilts. Vitrupe gultnē daudzviet sastopami laukakmeņu sakopojumi. Pirmskvartāra nogulumus lieguma apkārtnē veido Vidusdevona Burtnieku svītas sarkanbrūni vai dzeltenbrūni vizlaini smilšakmeņi, kuri vietām atsedzas upes krastos (skat. 1.6. attēlu). Lieguma vidusdaļu šķērso Baltijas ledus ezera krasta kāple un ar to saistītās krastu akumulatīvās formas. Plānā kvartāra sega slikti izolē artēziskos ūdeņus no gruntsūdeņiem, kā rezultātā iespējama piesārņojošo vielu infiltrācija dziļākajos slāņos (Latvijas ģeoloģiskā karte, M 1 : 200 000, VĢD, 2000).

1.3.3. Hidroloģija

Vitrupe ietek Rīgas jūras līcī un tā ietilpst sateces baseinā Rīgas līcis- Vidzeme, kā arī Gaujas baseina apsaimniekošanas apgabalā (Vitrupe upes ūdensobjekta kods ir G266). Upes garums ir 36 km, sateces baseina platība – 197 km². Upes gada notecē sastāda 0.054 km³, kopējais upes kritums ir 38 m (1.1 m/km). Vitrupe iztek no Riebezera un baseina lielākā daļa atrodas Metsepoles līdzenumā, lejasdaļa- Vidzemes piekrastē (Piejūras

zemienē). No iztekas līdz Ķirbižiem Vitrupe tek D-Z virzienā pa aptuveni 500 m platu un līdz 15 m dziļu ieleju. Tālāk Vitrupe krasi pagriežas uz R, tās ieleja kļūst šaura un, upei tuvojoties jūrai, pakāpeniski izbeidzas. Savulaik upē bijušas Teiču un Ķirbižu dzirnavas. Augšpus Ķirbižiem, gandrīz 10 km garā posmā, upe ir regulēta (taisnota) (Latvijas daba 6, 1998). Šī upes posma daudzās vietās upē novadīti meliorācijas sistēmu novadgrāvji. Vitrupe apkārtnes meliorācijas sistēmas pārsvarā ir izveidotas lauksaimniecības zemēs, kuru galvenais izmantošanas veids ir pļavas vai ganības. Netālu no upes iztekas atrodas Blomes purvs, kuru novadgrāvis savieno ar Vitrupi.

Lieguma teritoriju veido 7.5 km garš Vitrupe ielejas posms un šeit upei ir vislielākais kritums tās tecējumā – aptuveni 17 m (2.3 m/km), raksturīgas daudzas meandras. Upē izveidojušās daudzas salas (skat. 1.7. attēlu). Straumes ātrums Vitrupē ir aptuveni 0.2 m/s, taču atsevišķos lieguma posmos, pateicoties straujajam kritumam, tas ir lielāks – 0.3 –0.5 m/s. Lieguma teritorijā meliorācijas sistēmas praktiski nav sastopamas, jo upe nav regulēta, tikai pašā teritorijas rietumu galā Vitrupē ietek viens novadgrāvis. Lieguma teritorijas centrālajā daļā, upē ietek vairāki dabiski strauti un avoti (skat. 1.8. attēlu). No upes ielejas nogāzēm veidojas dabīgā notece. Atkarībā no gadalaikiem, Vitrupē novērojamas būtiskas ūdens līmeņa izmaiņas. Svārstības notiek aptuveni 1-1.5 m robežās. Visaugstākais ūdens līmenis novērojams pavasarī un rudenī. Gruntsūdens līmenis teritorijā salīdzinoši augsts (1 –2 m). Ķirbižu apkārtņē, kur novērojams lielāks reljefa saposmums, gruntsūdens līmenis ir zemāks.

Hidroloģiskajam režīmam ir būtiska nozīme “Vitrupe ielejas” ekosistēmu funkcionēšanā.

1.7. attēls. Sēre Vitrupe gultnē

1.8. attēls. Strauts Vitrupe ielejā

Hidrobioloģiskās izpētes rezultāti (2005) norāda, ka Vitrupe posms, dabas lieguma teritorijā, vērtējams kā beta-mezosaprobs (saprobitātes indekss S ir robežās no 1,78 līdz 1,96) un tas pēfīto upes posmu raksturo kā vāji piesārņotu.

MK noteikumi Nr 118 “Par virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti”(12.03.2002), nosaka, ka Vitrupe no Ķirbižiem līdz grīvai ir iekļauta prioritāro zivju ūdeņu sarakstā un piešķirtais ūdens tips – lašveidīgo zivju ūdeņi. Augstāk minētie MK noteikumi nosaka, ka prioritāro zivju ūdeņos ir nepieciešams veikt ūdens aizsardzības vai ūdens kvalitātes uzlabošanas pasākumus, lai nodrošinātu zivju populācijai labvēlīgus dzīves apstākļus.

1.3.5. Augsnes

Lieguma teritoriju veido upes ieleja, kurā pārsvarā sastopamas aluviālās augsnes. Tās ir ar organiskajām vielām bagātīgas augsnes, ar labvēlīgiem mitruma apstākļiem, kuras novērojamas upes krastos un palienē. Atsevišķās vietās kā laukumveida objekti sastopamas nelielas palieņu pļavas. Pie tam, teritorijas austrumu daļā, kur ieleju veido salīdzinoši stāvas nogāzes, augsnes slānis (horizonti) praktiski neveidojas. Šeit sastopama meža zemesdzīves kārtā, kas uzguļ morēnai vai pamatiežiem. Liegumā sastopamas gan mežsaimniecībā, gan lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Lauksaimniecībā izmantojamajās teritorijās pie Ķirbižiem un Brīdagām sastopamas podzolaugsnes. Šīs zemes tiek izmantotas piemājas sakņu dārziem un kā pļavas vai ganības. Arī teritorijas rietumu daļā, kur upes ieleja pamazām izbeidzas, sastopamas podzolaugsnes. Šīs teritorijas savulaik izmantotas kā pļavas vai ganības, bet patlaban daudzviet ir aizaugušas. Ņemot vērā teritorijas reljefa īpatnības un augsnes, liegumā var notikt ātra piesārņojuma infiltrācija un migrācija.

1.4. Teritorijas bioloģiskais raksturojums

Teritorijas reljefa īpatnības (izteikta ieleja, upes kritums utt.) ir būtisks nosacījums teritorijas bioloģiskajai daudzveidībai. Īpaši aizsargājamā dabas teritorijā sastopami vairāki aizsargājami biotopi, sugu atradnes, kas saistītas ar dažādām (ūdens, krasta nogāžu, mežu) ekosistēmām. Līdz šim "Vitupes ielejas" dabas vērtības apzinātas salīdzinoši reti un fragmentāri, tāpēc arī publicēti dati par tām pieejami ļoti reti. Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā, vairāki eksperti apsekoja dabas lieguma teritoriju. Teritorijas bioloģiskās vērtības sīkāk aprakstītas nākamajās nodaļās.

1.4.1. Flora

Dabas lieguma teritorijā dažādās ekosistēmās sastopami vairāki aizsargājami floras pārstāvji un to dzīvotnes.

Ūdens ekosistēmas

Ūdens ekosistēmās kā nozīmīgākās vērtības būtu minamas vairāku sugu sārtaļģes *Batrachospermum* spp audzes upēs, kur tās piestiprinājušās pie akmeņiem. Šīs sārtaļģes Latvijā sastopamas reti un raksturīgas tīriem, skābekli bagātiem ūdeņiem. Skābekli bagātos noēnotos upju posmos novērojami krevveidīgi asinssarkani sārtaļģu *Hildenbrandia rivularis* apaugumi. Tie raksturīgi ar skābekli bagātiem, straujiem upes posmiem. Daudzviet Vitrupē sastopamas ūdens sūnas (avotsūnas) *Fontinalis antipyretica* vai *Fontinalis* sp., kas straumē piestiprinājušās pie akmeņiem. Šīs sūnas Latvijā ritrāla tipa upēs sastopamas samērā bieži. Sīkāk Vitupes un tās krastu floras pārstāvji aprakstīti saldūdens biotopu novērtējumā, kurš pilnībā tiks iesniegts pasūtītājam

Sauszemes ekosistēmas

Liegums atrodas Piejūras zemienes ģeobotāniskajā rajonā, kam raksturīgas lielas mežu platības. Dominē galvenokārt dažādu tipu priežu meži, sastopami arī egļu, melnalkšņu u.c. meži (Биркмане 1974). Lieguma floru veido gan tipiskas, gan reģionam mazāk tipiskas, retas un aizsargājamas augu sugas.

Lieguma sauszemes ekosistēmās daudzviet sastopams laxis *Allium ursinum*. Līdz šim nav uzskaites par floras pārstāvjiem upes ielejas nogāžu mežos.

Vitupes ielejas lapu koku nogāžu mežu flora ir netipiska ģeobotāniskajam rajonam, tā dažādo reģiona floristisko daudzveidību.

Teritorijas daudzveidīgie biotopi nosaka floras bagātību, salīdzinoši nelielajā lieguma teritorijā atrodamas gan pļavām, gan boreāliem mežiem, gan nogāžu mežiem, gan cilvēka veidotiem un uzturētiem biotopiem raksturīgas augu sugas un to sabiedrības.

Latvijas Vides aģentūras datu bāzē atrodamas ziņas par divām īpaši aizsargājamu augu sugu atradnēm tagadējā liegumā:

- divkrāsu kārkls *Salix phylicifolia*, atradne datēta ar 15.08.1989.
- Tatārijas stobulis *Conioselinum tataricum*, atradne datēta ar 08.08.1970.

Precīzas ziņas par augu atrašanās vietām nav, 2005. gadā tās tika meklētas pēc norādītājiem orientieriem, bet augus atrast neizdevās. Iespējams, ka atradnes atrodas ārpus dabas lieguma, vai arī dzīvotne kļuvusi tiem nepiemērota.

Dabas lieguma izveidošanas pieteikuma anketā (2003.) minētas divas īpaši aizsargājamas augu sugas:

- daudzgadīgā mēnesene *Lunaria rediviva*;
- laxis *Allium ursinum*

Inventarizējot dabas lieguma teritoriju 2005. gadā, laxis atrasts uz salām un abos Vitupes krastos, dabas lieguma centrālajā un austrumu daļā. Lakšu audzes plašas un vitālas. Teritorijas rietumu daļā lakšu ir ievērojami mazāk, jo ir mazāk piemērotu dzīvotņu. Daudzgadīgā mēnesene veido audzes teritorijas centrālajā un austrumu daļā, kokaudžu lakstaugu stāvā šaurajā upes palienē.

Minēto reto un aizsargājamo augu sugu saistība ar teritorijas centrālo un austrumu daļu ir skaidrojama ar veco nogāžu mežu izplatību liegumā. Daudzās upes palienēs lieguma centrālajā un rietumu daļā ir izveidotas pļavas, kas minētajām aizsargājamām augu sugām ir nepiemērota dzīvotne.

Gan laxis, gan mēnesene ekoloģiski ir saistīti ar ilglaicīgiem mežiem, jo īpaši ar jauktu koku un lapu koku mežiem upju un strautu ielejās.

Auglīgo mežu zemsedzē dominē dažādas barības vielu un ēnu mīlošās augu sugas. Vecajos nogāžu mežos atrodamas DMB un pDMB raksturīgas augu un sūnu sugas, un to sabiedrības.

Otra sugu grupa ir saistīta ar pļavām un piemājas dārziem. Pļavu flora liegumā un tā apkārtnē ir bagāta, pat aizaugošās pļavās, kas liecina, ka pļavas ir bioloģiski vērtīgas. Pļavu augi lielākoties ir saulmīļi. Tuvāk upes krastam augsne ir auglīgāka, tālāk no upes, palienes terasēs, barības vielu ir mazāk un mazāks ir mitrums augsnē. Tādā kārtībā izkārtojušies arī augi, veidojot reljefa, barības vielu un mitruma noteiktas joslas paralēli upei.

Pļavās dominē: spilvainais ancītis *Agrimonia eupatoria*, parastā smaržālīte *Anthoxanthum odoratum*, parastā trīsene *Briza media*, sarkanā auzene *Festuca rubra*, aitu auzene *Festuca ovina*, pazivlā misiņsmilga *Sieglinga decumbens*, stāvā vilkakūla *Nardus stricta*, parastā sekstaine *Cynosurus cirstatus*, tūruma pēterene *Knautia arvensis*, tūruma timotiņš *Phleum arvense*. Pļavas galvenokārt aizaug ar: smiltāja ciesu *Calamagrostis epigeios*, parasto kamolzāli *Dactylis glomerata*, parasto vīgriezi *Filipendula ulmaria* un kārkliem *Salix.sp.* Inventarizējot teritoriju, retas un aizsargājamas augu sugas pļavās netika atrastas, kaut gan dzīvotnes ir piemērotas. Iespējams, ka aizsargājamās augu sugas negatīvi ietekmē pļavu neapsaimniekošana. Vitrupe labajā krastā, pie Brīdagām, lielā skaitā atrasta zilganā seslērija *Sesleria caerulea*, graudzāle sastopama samērā reti, raksturīga Latvijā īpaši aizsargājama pļavu biotopa veģetācijai.

Liegumā konstatētās aizsargājamās augu sugas un to biotopi apkopoti 5. pielikumā.

1.4.2. Fauna

Lai sistematizētu datus par teritorijas faunu, šī nodaļa ir sadalīta apakšnodaļās par dažādām taksonomiskajām grupām.

Zivis

Vitrupe ir tipiska lašupe, kas pati par sevi Baltijas jūras reģionā ir nozīmīga vērtība. Upē sastopami laši, taimiņi, līdakas, raudas, sapali, un nēģi. Rūpnieciskā vai licencētā nozveja upē netiek veikta. Makšķerēšanai vispiemērotākais laiks ir pavasarī un rudenī, kad upē ievērojami palielinās ūdens līmenis. Iecienīta makšķerēšanas vieta ir Vitrupe grīva. Ik pa laikam Vitrupē tiek konstatēti malu zvejniecības gadījumi (pamatā uz lašiem un nēģiem), taču to ietekme nav būtiska.

Putni

Vitrupe ielejas dabas lieguma ornitofaunas apsekošana veikta 2005. gada aprīlī – jūnijā, kopumā pētījumu laikā dabas lieguma teritorijā reģistrējot 68 putnu sugas. Teritorijai raksturīga liela meža putnu sugu daudzveidība, te reģistrētas pavisam sešas dzeņu sugas, tai skaitā trīs aizsargājamas. Kā galvenie teritoriju apdraudošie faktori minami krastu apbūvēšana un mežsaimnieciskās aktivitātes krasta nogāžu zonā.

Teritorijai raksturīga daudzveidīga putnu fauna, kas saistīts ar tās biotopisko daudzveidību – veciem mežiem upes nogāzēs un palienes zonā, upes ieleju un smilšakmens atsegumiem, kā arī atsevišķiem pļavu rajoniem.

Tālāk raksturota putnu fauna nozīmīgākajās biotopu grupās. Apsekojumos reģistrēto putnu saraksts tabulas veidā dots 6. pielikumā.

Mežu putni

Lielākās teritorijas vērtības ir saistāmas ar vecajiem nogāžu mežiem. Dabas liegumā ir reģistrētas trīs aizsargājamas dzeņu sugas. Pavisam piecās vietās ir novērots baltmugurdzenis *Dendrocopos leucotos*, vienā vietā – vidējais dzenis *Dendrocopos medius* un vienā – trīspirkstu dzenis *Picoides tridactylus*.

Divās vietās reģistrēts meža balodis *Columba oenas*, suga, kuras ligzdošanai nepieciešami veci meži ar kokiem, kuros dobumus izkalusi melnā dzilna.

Nogāzēm raksturīgs arī salīdzinoši liels zaļo ķauķīšu *Phylloscopus trochiloides* skaits – šī suga reģistrēta pavisam piecās vietās. Lai arī zaļais ķauķītis nav iekļauts aizsargājamo sugu sarakstos, tam Latvijā ir raksturīga nevienmērīga izplatība, kas galvenokārt saistīta ar nogāžu mežiem upju ielejās.

Lielais teritorijā reģistrētais dzeņu, it īpaši baltmugurdzeņu skaits, kā arī te konstatētie divi pāri meža baložu, liecina par dabas lieguma mežu bioloģisko kvalitāti.

Upju putni

Raksturīgākā ar upi saistītā suga ir lielā gaura *Mergus merganser*, kuras skaits dabas lieguma teritorijā ir vērtējams kā trīs līdz četrus pārus liels. Ticami, ka gauras ligzdo upes krastos, daudzviet atrodamajos lielu dimensiju kokos ar apjomīgiem dobumiem.

Vēl viena suga, kuras izplatība ir tieši saistīta ar upes ieleju, ir zivju dzenītis *Alcedo atthis*. Skaits teritorijā ir vērtējams kā divus līdz trīs pārus liels. Vitrupe krastos atrodas vairāki smilšakmens atsegumi, kas ir piemēroti sugas ligzdošanai, trijos no tiem atrastas dažāda vecuma zivju dzenīšu alas, tai skaitā arī viena apdzīvota.

Pļavu putni

Lai gan dabas lieguma teritorijā pļavas aizņem salīdzinoši mazu platību, te ir reģistrētas arī sugas, kas saistītas ar atklātiem pļavu vai pļavu – krūmāju mozaīkas biotopiem, kā lukstu čakstīte, brūnspārnu ķauķis un mazais svilpis. Nozīmīgākās pļavu biotopu platības atrodas rajonā pie Vitrupe – Ķirbižu ceļa tilta un dabas lieguma rietumu galā.

Zīdītāji

Atsevišķi publicēti pētījumi par zīdītāju faunu Vitrupe ielējā nav. Par Vitrupe un tās ielejas pastāvīgiem iedzīvotājiem jāuzskata bebbri *Castor fiber*, ūdri *Lutra lutra* un Amerikas ūdele *Mustela vison*. Tā kā abās pusēs Vitrupe ieleja robežojas ar plašākiem meža masīviem, tad tās teritorijā sastopamas visas medījamo dzīvnieku sugas, kas reģistrētas attiecīgo mežniecību kontrolētajās teritorijās. Atsevišķa dzīvnieku uzskaitē Vitrupe ielējā netiek veikta, bet vairāk vai mazāk regulāri teritoriju apmeklē stirnas *Capreolus capreolus*, meža cūkas *Sus scrofa*, pelēkie zaķi *Lepus europaeus*, vāveres *Sciurus vulgaris*, lapsas *Vulpes vulpes*, meža caunas *Martes martes* un seski *Mustela putorius*.

Rāpuli un abinieki

Dabas liegumā „Vitrupe ieleja” konstatētas vairākas dotajam Latvijas reģionam raksturīgas sugas (parastā varde (*Rana temporaria* L.), parastais krupis (*Bufo bufo* (L.)), purva varde (*Rana arvalis* Nilsson), sila ķirzaka (*Lacerta agilis* L.), pļavas ķirzaka (*Lacerta vivipara* Jacq.) un odze (*Vipera berus* (L.)).

Visas Latvijā esošās abinieku sugas aizsargā Bernes konvencijas II vai III pielikums. Trīs no konstatētajām sugām aizsargā Eiropas Savienības Direktīva par dabisko biotopu un

savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību 92/43/EEC. Sila ķirzaka ir Latvijā samērā reti sastopama suga. Tā ir arī Latvijā īpaši aizsargājama suga.

Bezmugurkaulnieki

Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" teritorija ir nozīmīga retas Biotopu Direktīvas II pielikuma sugas spožā pumpurgliemeža (*lat*) saglabāšanā, kurai šī atradne ir viena no četrām zināmajām Latvijā. Vitrupes ielejas nogāžu meži ir viena no trim lēcveida vīngliemeža (*lat*) atradnēm valstī.

Gliemeži

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā tika veikta malakofaunas izpēte. Vitrupes ielejā ievāktajos paraugos konstatēta 31 gliemju suga. Astoņas no tām ir uzskatāmas par retām – margainais vārpstiņgliemezis *Clausilia dubia*, graciozais vārpstiņgliemezis *Ruthenica filograna*, vēderainais vārpstiņgliemezis *Macrogastera ventricosa*, krokainais vārpstiņgliemezis *Macrogastera plicatula*, sārtā gludspolīte *Aegopinella nitidula*, lēcveida vīngliemezis *Helicigona lapicida*, ķiploku gludspolīte *Oxychilus alliarius** un biežā perlamutrene *Unio crassus*.

MK noteikumos Nr. 396 (prot. Nr. 54 9.§) *Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu* ir iekļauti – margainais vārpstiņgliemezis *Clausilia dubia*, graciozais vārpstiņgliemezis *Ruthenica filograna*, vēderainais vārpstiņgliemezis *Macrogastera ventricosa*, krokainais vārpstiņgliemezis *Macrogastera plicatula*, sārtā gludspolīte *Aegopinella nitidula*, lēcveida vīngliemezis *Helicigona lapicida* un biežā perlamutrene *Unio crassus*.

Latvijas Sarkanajā grāmatā ir iekļauts margainais vārpstiņgliemezis, graciozais vārpstiņgliemezis, sārtā gludspolīte, lēcveida vīngliemezis un biežā perlamutrene. Interesanta situācija ir izveidojusies ar lēcveida vīngliemezi, kurš ir iekļauts LSG 0. kategorijā kā izmirusi suga, jo grāmatas sagatavošanas laikā nebija datu par šo sugu tajās atradnēs, kurās dzīvnieks bija konstatēts pagājušā gadsimta sākumā. Pašreiz jau visas agrākās atradnes ir atkārtoti apsektas un lielākā daļa no tām ir gājušas bojā cilvēka darbības rezultātā un saglabājusies ir tikai populācija Slīteres rezervāta teritorijā. Līdz ar to arī Vitrupes ielejas populācija ir būtiska sugas saglabāšanai Latvijā.

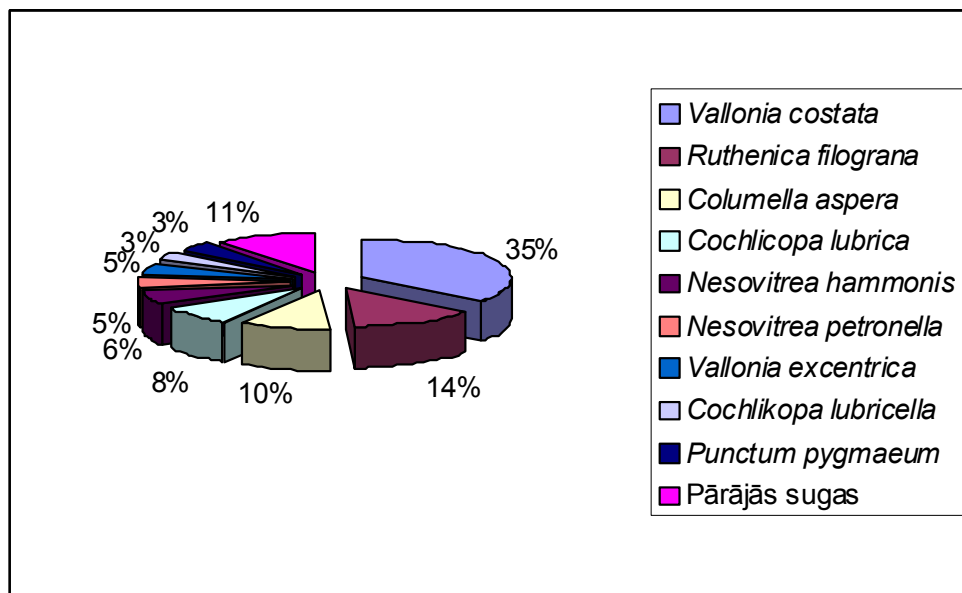
Pārējās Vitrupes ielejā konstatētās sugas Latvijā ir bieži sastopamas un uzskatāmas par fona sugām.

Vienā brīvi izraudzītā Vitrupes palieņu pļavā no transektes tika ievākti 30 augsnes paraugi ar biocenomatra rāmīti 0,2x0,2 m ik pēc diviem metriem. Līdz sugai noteikti 306 pieauguši īpatņi (skat. 1.9. attēlu).

Dabas aizsardzības plāna izstrādes gaitā veiktās upes hidrobioloģiskās izpētes rezultātā zoobentosa paraugos konstatēti sekojoši reti un aizsargājami bezmugurkaulnieki:

* Ķiploku gludspolīte *Ox. alliarius* nav minēta kā aizsargājama suga normatīvajos aktos, jo literatūrā līdz 2000. gadam minētas pretrunīgas ziņas par *Ox. alliarius* un *Ox. cellarius* piederību Latvijas faunai (Rudīte 2000). Pašreiz ir zināms, ka *Ox. alliarius* ir saistīts ar veciem, cilvēka darbības neietekmētiem mežiem, bet kambaru gludspolīte *Ox. cellarius* sastopams tieši cilvēka ietekmētos biotopos.

- *Ancylus fluviatilis* Müller, 1774 – Upes micīte (Latvijas Sarkanā grāmatā 2 kategorijas aizsargājams bezmugurkaulnieks) – Sēdacu plaušgliemežu kārta, ūdensspolišu dzimta.
- *Theodoxus fluviatilis* (Linnaeus, 1758) – Upes akmeņgliemezis (Latvijas Sarkanā grāmatā 4 kategorijas aizsargājams bezmugurkaulnieks) – Sengliemežu kārta, neritīdu dzimta.
- *Unio crassus* (Philipsson, 1978) – Biezā perlamutrene (Latvijas Sarkanā grāmatā 2. kategorijas aizsargājams bezmugurkaulnieks) – Lapžauņu kārta, dižgliemeņu dzimta.

1.9. attēls. Vitupes ielejas palieņu pļavas gliemežu dominances struktūra procentos (sugas, kuras nepārsniedza 3% ir apvienotas kā pārējās sugas)

1.4.3. Biotopi

Vitupes ieleja veido daudzveidīgas ekosistēmas. Tās aprakstītas trīs grupās: saldūdeņi, meži, pļavas un cilvēka veidoti un uzturēti biotopi.

Saldūdeņi

Vitupes izpēte veikta 2005. gada jūlija un augusta mēnesī veģetācijas maksimālas attīstības stadijā, veicot vizuālu upes apskati, ejot pa upes gultni, dziļākas vietas apejot gar krastu un fiksējot aizauguma līmeni, to veidojošo augstāko ūdensaugu sugu sastāvu, grunts raksturu, kā arī ievācot aļģu un bentosa paraugus atšķirīgos biotopos. Sīkāk izpētītie upes posmi aprakstīti tabulas veidā 4. pielikumā. Tie nodalīti vadoties pēc biotopu robežām.

Dabas lieguma teritorijā konstatēti šādi upes biotopi:

Krāces upēs

Krāces ir akmeņains seklūdens posms upē ar samērā lielu kritumu un ātru straumi un tās veidojas, upei laužoties cauri cietiem iežiem, vietās kur upes gultnē sastopami laukakmeņu sakopojumi. Upju krācainajos posmos sastopamas makrofītisko aļģu un ūdenssūnu

veidotas sabiedrības. Tās tālāk var klasificēt kā hildenbrandiju audzes, batrahospermu audzes, kladoforu audzes, ūdenssūnu audzes un *Rhynchostegium riparoides* audzes.

Straujteces posmi upēs

Straujteču posmos sastopamas hildenbrandiju audzes, kladoforu audzes, ūdenssūnu audzes, *Rhynchostegium riparoides* audzes, batrahospermu audzes, čemurainā puķumeldra zemūdens audzes un ezera meldra audzes.

- Ūdenskritumi un kāples upēs
- Hildenbrandiju audzes

Hildenbrandijas (*Hildenbrandia rivularis*) ir tikai viena vienīga saldūdeņus apdzīvojoša sārtaļģu suga. Tām ir tumši sarkans laponis, kura forma ir garozveidīga, līdz 2,5 centimetriem diametrā. Hildebrandijas ir plaši izplatītas straujās upēs, ēnainās vietās uz akmeņiem un gliemežvākiem, kur tās veido garozām līdzīgas karmīnsarkanas kreves.

Smilšu sēres

Vitupes ielejā konstatēts Eiropas Savienības Biotopu direktīvas (1992) aizsargājamais biotops - upju straujtece (Natura kods 3260; Palearktikas biotopu klasifikators 24.4; Latvijas biotopu klasifikators D2).

Papildus jau minētajiem biotopiem, Vitrupē konstatēti sekojoši Latvijā aizsargājami biotopi (Latvijas Īpaši aizsargājamo biotopu veidu saraksts (2000)), kuros sastopamas samērā retas sugas:

- sārtaļģu batrahospermu *Batrachospermum* audzes upēs, kurus veido pie akmeņiem piestiprinājušās vairāku sugu sārtaļģes *Batrachospermum* spp;
- Hildenbrandijas *Hildenbrandia rivularis* audzes upēs ir krevveidīgi asinsarkani sārtaļģu *Hildenbrandia rivularis* apaugumi, skābekli bagātos noēnotos upju posmos.
- Avotsūnu *Fontinalis* audzes, upēs veido galvenokārt ūdens sūnas (avotsūnas) *Fontinalis antipyretica* vai *Fontinalis* sp., kas straumē piestiprinājušās pie akmeņiem.

Meži

Dabas liegumā "Vitupes ieleja" meži aizņem 74,6 ha. Kopumā tie ir ar lielu biotopu daudzveidību, ko nosaka mainīgie reljefa un vides apstākļi teritorijā. Upes krasti, nogāzes, līdzenas no upes attālinātas teritorijas. Izplatītākās teritorijas ir dažādi sausieņu meži.

Pēc datu bāzes "Meža fonds" apkopotās informācijas, teritorijā sastopami 10 augšanas apstākļu tipi(AAT). Apkopojums redzams 1.2. tabulā.

1.2. tabula

MAAT dabas liegumā

	Dm	Vr	Ln	Lk	Mrs	Dms	Grs	Vrs	Ap	Gr
Ha	32.9	25.8	0.7	0.5	1.0	3.5	2.2	2.6	2.1	3.3
%	44	35	1	1	2	5	3	3	2	4

Visvairāk izplatītais AAT ir damaksnis(Dm), kas aizņem 44 % no kopējās dabas lieguma teritorijas. Šajos AAT galvenokārt veidojušās lapu koku(bērzs,liepas, apses) audzes. Otrs izplatītākais AAT ir vēris, kas aizņem 35% no kopējās mežaudžu platības. Tas sastopams gan Vitupes nogāzēs, gan ielejā. Pārējie AAT aizņem salīdzinoši nelielas platības.

Koku sugu izplatība mežos ir cieši saistīta ar AAT dažādību. Mežaudžu sadalījums pa valdošajām koku sugām redzams 1.3. tabulā.

1.3. tabula

Mežaudžu sadalījums pēc valdošajām sugām

	B	P	Ba	Os	Oz	E	Ma	L
Ha	26.6	16.3	12	2.6	1	4	0.5	4.3
%	40	24	18	4	1	6	1	6

Bērzu audzes aizņem 40% no kopējās DL platības. Bērzu audzes saistītas ar dažādām reljefa formām. Uz nogāzēm raksturīgs platlapju piemistrojums.

Meža biotopi pēc Latvijas biotopu klasifikācijas

Dabas lieguma teritorijā izplatītākais bērzu mežu tipi:

- F.1.3.1 (šeit un turpmāk kods Latvijas biotopu klasifikatorā). Bērza damaksnis
- F.1.3.2. bērza vēris.

Priežu audzes aizņem 24% no teritorijas mežaudžu platības. Liegumā ir sastopami sausieņu meža tipi:

- F.1.1.4.priežu damaksnis;
- F.2.1.2. priežu slapjie mētrāji

Priežu audžu vecums dažāds, no vidēja vecuma audzēm līdz pāraugušam audzēm. Apmēram 18% no mežaudžu platības aizņem blataikšņu audzes, kas izvietojušās lēzenajos posmos. Baltalkšņu meži uz nogāzēm, kā arī šaurās joslās upes krastā klasificējami kā biotops F1.5.1 - baltalkšņu gāršas. Šie meži veidojās ļoti bagātos augšanas apstākļos, koku stāvā dominē baltalksnis *Alnus incana*. Koki ir dažāda vecuma, ir daudz kritalu, kalnušu koku. Baltalkšņu meži ar izteiktu platlapju piemistrojumu raksturīgi Vitupes ielejas nogāzēm. Tā kā paugā sastopamas liepas, gobas tad šāda tipa meži tiek klasificēti kā biotops F.1.8.3.- jauktu koku gārša. Gadījumos, ja šādi meži atrodas uz stāvās ielejas nogāzēs, to var klasificēt, ka ES nozīmes aizsargājams biotops 9180* - nogāžu un gravu meži.

Vitupes ielejas nogāzēs parasti izvietojas mistrotas lapu koku un skuju koku audzes, bieži sastopami bioloģiski veci koki, atmirusī koksne. Uz lēzenajām nogāzēm izplatītākie tipi ir:

- F.1.8.1.- jaukto koku damakšņi;
- F.1.8.2.- jaukto koku vēri.
- F.1.8.3.- jaukto koku gāršas (uz stāvajām gravas nogāzēm izplatītas), tiem raksturīgs liels platlapju piemistrojums.

Jauktu koku gāršas atbilst ES nozīmes aizsargājamiem biotopiem 9180*- nogāžu un gravu meži, kā arī Latvijas ĪA biotopam 1.16. - nogāžu un gravu meži.

Dabas lieguma mežu biotopos (jo īpaši uz nogāzēm) sastopamas daudzas gliemežu sugas. Malakofaunistiski vērtīgākie ir 110. kvartāla 26., 27. un 29., kā arī 111. kvartāla 26. nogabals, jo šajā lieguma daļā ir konstatēts lēcveida vīngliemezis *Helicigona lapicida*. "Vitupes ieleja" atrodas liela meža masīva vidū, tāpēc uz citām lieguma sauszemes ekosistēmām (palieņu pļavām) jūtama apkārtējo mežu ietekme.

Dabiskie meža biotopi

Teritorijā ir veikta dabisko meža biotopu inventarizācija, izmantojot Latvijā pielietojamo mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācijas metodiku [Ek T., Suško U., Auziņš R. 2002.: Mežaudžu atslēgas biotopu inventarizācija. Metodika. Valsts meža dienests, Rīga, Latvija.] un LR Zemkopības ministrijas Instrukciju Nr.7 no 09.11.2001. "Meža biotopu, kuriem izveidojami mikroliegumi, noteikšanas metodika", kas izdota saskaņā ar 30.01.2001. MK noteikumu Nr.45 "Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi" 6.punktu. Instrukcijā minētie biotopi pilnībā atbilst metodikā aprakstītajiem mežaudžu atslēgas biotopiem jeb dabiskajiem meža biotopiem.

Dabiskais meža biotops ir biotops, kurā ir atrodamas speciālās biotopu sugas, kas izzūd koksnes ražas iegūšanai apsaimniekojamos mežos. Indikatorsugas un struktūras elementi biotopā liecina par speciālo biotopu sugu klātbūtni, un tas ir pamats, lai mežaudzi novērtētu kā mežaudžu atslēgas biotopu jeb dabisko meža biotopu (**DMB**).

Potenciālais dabiskais meža biotops (PDMB) ir meža biotops, kurš, apsaimniekots bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai,

- priežu, egļu audzēs 20 gadu,
- ozolu, ošu, liepu, gobu, vīksnu audzēs 30 gadu,
- apšu, bērzu, melnalkšņu audzēs 10 gadu laikā
- varētu kļūt par DMB.

Dabisko meža biotopu inventarizācija teritorijas valsts mežos ir veikta no1999.gada līdz 2002.gadam.

Lai saglabātu meža bioloģisko daudzveidību, nepieciešams noteikt mežus, kuriem piemīt pāraugušam dabiskam mežam raksturīgās īpatnības. Latvijā šis darbs ir pabeigts dabisko meža biotopu (DMB) inventarizācijas ietvaros. DMB ir būtiski, jo tie ir kā apdraudēto (speciālo biotopu) sugu izplatības avots, no kura tās var izplatīties tālāk.

Dabisko meža biotopu inventarizācija dabas lieguma teritorijā valsts mežos ir veikta no 1999.gada līdz 2002.gadam. DMB un PDMB ir konstatēti 20 meža nogabalos 20,4 ha platībā, kas ir 27 % no dabas lieguma meža teritorijas. DMB patreiz atzīmēti 16,9, ha, bet PDMB 3,5 ha. Dabas lieguma "Vitrupe ieleja" teritorijā konstatētie dabiskie (potenciālie dabiskie) meža biotopi parādīti tabulas veidā 7.pielikumā un 8.pielikumā dabas vērtību kartē.

Plavas

Dabas liegumā inventarizētas visas plavas, kas iezīmētas topogrāfiskajā kartē, kas izdota 1986. gadā. Inventarizācijas rezultāti doti tabulā (5. pielikums) un vērtīgākās plavas parādītas kartē (skatīt 8. pielikumu). Plavu īpatsvars teritorijā ir salīdzinoši neliels, tās izplatītas nelielos areālos, tāpēc to precīza attēlošana kartē ir apgrūtināta.

Dabas liegumā konstatētas divi Latvijā īpaši aizsargājami plavu biotopi: zilganās seslērījas *Sesleria caerulea* plavas un nelielās platībās sugām bagātas stāvās vilkakūlas *Nardus stricta* plavas smilšainās augsnēs.

Plavu biotopi, nelielās platībās, pieskatāmi trīs Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamiem biotopiem: sugām bagātas stāvās vilkakūlas *Nardus stricta* plavas smilšainās augsnēs (šeit un turpmāk biotopa kods Eiropā un Latvijā 6230, E.2.1.), sugām bagātas atmatu plavas (6270*, E.2.2.). Šaurā joslā palienēs atrodamas arī upju piekrastes plavas (6450).

1.5. Teritorijas sociālekonomiskais raksturojums

Dabas lieguma "Vitrupe ieleja" platība ir samērā neliela – 122,3 ha. Lielākā daļa teritorijas atrodas valsts īpašumā 65.9 ha, kurus apsaimnieko VAS "Latvijas valsts meži". Pārējā teritorija 56.4 ha pieder privātīpašniekiem (skat. 1.1. attēlu). Viļķenes pagastā atrodas 88.9 ha teritorijas, bet Salacgrīvas lauku teritorijā 33.4 ha. Kopumā jāpiezīmē, ka teritorijas apsaimniekotāji lieguma dabas resursus pamatā izmanto ar rekreāciju saistītos nolūkos. Cilvēku saimnieciskā darbība atstāj vidēji lielu ietekmi uz dabas liegumu. Būtiski dabas lieguma teritorija tiek mainīta iepretim Bīdāgām, kur atrodas kokapstrādes uzņēmums.

1.5.1. Demogrāfiskā analīze (iedzīvotāji, nodarbinātība)

Lieguma teritorijā ietilpst trīs viensētas, divi ražošanas objekti, viena vasaras māja un viena pamesta dzīvojamā māja. Blakus liegumam atrodas divas apdzīvotas vietas ar vairākām viensētām – Ķirbiži, Brīdagas. Precīzu datu par iedzīvotāju skaitu lieguma teritorijā nav. Tāpat kā visos lauku apvidos Latvijā, arī teritorijas apkārtnē novērojama iedzīvotāju skaita samazināšanās – 1989. gadā Ķirbižos dzīvoja 38 iedz., Brīdagās – 39, bet 2000. g. Ķirbižos 17, Brīdagās 26. Lieguma teritorijas austrumu daļā, Vitrupe kreisajā krastā iepretim Brīdagām, atrodas kokapstrādes uzņēmums, kura teritorijā novērojama aktīva saimnieciskā darbība.

1.5.2. Teritorijas izmantošanas veidi

Aptuveni 63 % teritorijas aizņem mežsaimniecībā izmantojamā zeme, 27 % lauksaimniecībā izmantojamā zeme, bet pārējie 10 % veido apbūves un ražošanas objektu

zemes, zemes zem ūdeņiem un ceļiem. Liegumā un tā apkārtnē apdzīvotajās vietās izveidotas piemājas saimniecības. Teritorijā atrodas divi kokapstrādes uzņēmumi.

Tūrisms un atpūta

Līdz šim organizēta tūrisma infrastruktūra visā lieguma teritorijā nav veidota. Upes krastos esošo māju iedzīvotāji lieguma teritoriju izmanto rekreācijai – sēņošana, ogošana utt. Patlaban par vienīgo apsaimniekošanas infrastruktūras objektu lieguma teritorijā var uzskatīt meža mācību dabas taku "Vālodzes", kas atrodas teritorijas austrumu daļā pie Ķirbižu meža muzeja. To 2001. gadā izveidoja Limbažu virsmežniecība. Taka iespēju robežās arī tiek apsaimniekota par virsmežniecības līdzekļiem. Kopā ar meža muzeju taka veido pievilcīgu tūrisma objektu, tomēr apmeklētāju skaits šajos objektos pagaidām ir neliels. Takas kopgarums ir 2.1 km, tajā izveidotas labiekārtotas atpūtas vietas, trepes nogāzē un norādes. Tā iepazīstina ar Latvijas mežu raksturīgākajiem kokiem, krūmiem un augiem. Takā iespējams apskatīt gan cilvēka darbību mežā - iestādītu kultūru, izkoptu jaunaudzi, gan izcilus dabas veidojumus- "Vālodzes" dižozolu (6,52 m) un 165 gadīgu priežu audzi.

Vitupes straujums (krāces), ielejas ainava (smilšakmens atsegumi) un pievilcīgā upes ieteka jūrā nosaka to, ka Vitupe ir iecienīta laivotāju upe. Pamatā upe ir izbraucama pavasaros un rudenos pie augsta ūdens līmeņa. Vasarā laivošana nav praktiski iespējama. Iecienītākais posms ir no Ķirbižiem līdz jūrai. Tas ir klasisks vienas dienas maršruts aptuveni 12 km garš. Atsevišķās vietās Vitupes krastos sastopamas ugunsgrūka vietas un sadzīves atkritumi, kas varētu būt saistīti ar ūdenstūristiem un atpūtniekiem. Patlaban ūdens tūristu skaits un to ietekme nav liela, taču nākotnē tā varētu pieaugt.

Lauksaimniecība

Dabas lieguma teritorijā salīdzinoši nelielas platības aizņem lauksaimniecībā izmantojamās zemes. Galvenokārt tās ir pļavas vai ganības, kuras patlaban pamazām aizaug, jo netiek apsaimniekotas. Ap viensētām ir izvietoti arī piemājas dārzi. Liegumā nav intensīvi izmantotu lauksaimniecības zemju.

Mežsaimniecība

Vitupes ielejas posmā valsts meži aizņem 67%. Pārējā ir privātie meži un neliels daudzums pašvaldības īpašumā. Sadalījums pēc īpašuma veidiem redzams 1.5. tabulā .

1.5. tabula

Mežu sadalījums pēc īpašuma veidiem

Mežniecība	Meža zemes(ha)				Īpašnieki
	Valsts	Privātās	pašvaldības	Kopā	
Avotkalna	12.3	4.3	3.6	20.2	1
Viļķenes	45.3	8.0	1.1	54.4	4
Kopā	57.6	12.3	4.7	74.6	5

Meža apsaimniekošanu Vitupes ielejā nosaka ne tikai meža likums un ar to saistītie noteikumi. Papildus ierobežojumus attiecībā uz meža apsaimniekošanu nosaka

Aizsargjoslu likums un Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi, kas nosaka, ka:

- 1) attiecībā uz koku ciršanu galvenajā cirtē- aizliegta kailcirte un rekonstruktīvā cirte,
- 2) attiecībā uz koku ciršanu kopšanas cirtē- ierobežo cērtamo koku izvēli.

Dabas lieguma apsaimniekošanas uzraudzību un kontroli veic Valsts meža dienesta Limbažu virsmežniecības Avotkalna un Viļķenes mežniecības. Avotkalna mežniecībai atbilst Salacgrīvas l.t., Viļķenes mežniecībai atbilst Viļķenes pagasta teritorijas. Uz plāna izstrādes laiku intensīva mežsaimnieciskā darbība nav plānota. Šobrīd būtiska mežsaimniecības ietekme novērojama krasta nogāzes mežā, upes kreisajā krastā, vairākus simtus metru garā posmā uz leju no Vitrupes – Ķirbižu ceļa tilta. Mežs šeit ir izretināts, tam trūkst dabiskai mežaudzei raksturīgās pameža daļas.

Citi teritorijas izmantošanas veidi

Dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā vairākkārtīgi apsekojot teritoriju, atsevišķās vietās konstatēti neatbilstoši zemes lietojuma veidi. Pie “Upīšu” mājām konstatēta nelegāla atkritumu izgāztuve, kas izmantota jau vairākus gadus. Tāpat arī sadzīves atkritumi sastopami ceļa Ķirbiži – Tallinas šoseja malās. Teritorijas pašā rietumu galā, ceļa būvniecības vajadzībām, ir ierīkota ūdens ņemšanas vieta, kā rezultātā izbraukāta Vitrupes palienes pļava. Teritorijas centrālajā daļā pie kokapstrādes uzņēmuma lielās platībās izvietotas skaidas un citi ar kokapstrādi saistīti materiāli. Nedaudz tālāk aiz kokapstrādes uzņēmuma Vitrupes kreisajā krastā ir uzcelta vasaras māja, kuras būvniecība nav tikusi saskaņota. Tās apkārtnē pārveidots upes krasts, uzberot to, lai samazinātu applūšanas iespējas. Pārējā teritorijā iedzīvotāju saimnieciskās darbības atstāj nelielu ietekmi uz lieguma teritoriju.

1.10. attēls. Skats uz dabas liegumu “Vitrupes ieleja” pie Vitrupes tilta

1.11. attēls. Aizkritums Vitrupē

Makšķerēšana Vitrupē lieguma posmā ir salīdzinoši maza, galvenokārt tā notiek pavasarī un rudenī, kad paaugstinās ūdens līmenis. Pārsvārā makšķernieki nāk no apkārtnes mājām. Vitrupē konstatēti arī atsevišķi maluzvejniecības gadījumi.

1.6. Bibliogrāfija

- Anonymous. 2001. The Development and Testing of an Integrated Assessment System for the Ecological Quality of Streams and Rivers throughout Europe using Benthic

Macroinvertebrates. Experiences with different stream assessment methods and outlines of an integrated method for assessing streams using benthic macroinvertebrates. 3rd deliverable. Version 31/8/01. www.aqem.de.

- Anon 2004. Preparation for Latvia's Compliance with the EMERALD and NATURA 2000 Networks of Protected Areas. Completion Report. Rīga, Darudec.
- Biotopu rokasgrāmata, 2000. Preses nams, Rīga, 140 lpp.
- Biotopu rokasgrāmata, 2004. Preses nams, Rīga, 160 lpp.
- Chapman D. (ed.). 1996. Water Quality Assessments. A guide to the use of biota, sediments and water in environmental monitoring. UNESCO/WHO/UNEP, Cambridge, Second edition, 613 p.
- Cimdiņš P. (red.) 1995. Praktiskās hidrobioloģijas rokasgrāmata. Rīga: Vide, 71 lpp.
- Cimdiņš P., Druvietis I., Liepa R., Parele E., Urtāne L., Urtāns A. A Latvian Catalogue of Indicator Species of Freshwater Saprobity.- Proc. Latvian Acad. Sci., 1995., 1/2, 122 - 133.
- Clapham, W. B., JR., 1993. Natural ecosystems. Macmillan Publishing Co., Inc., New York, 282 p.
- De Pauw N., Chetti P.F., Manzini P., Spaggiari R. 1992. Biological assessment methods for running water. – In: River water quality. Ecological assessment and control. Luxembourg: Office for Publications of the European Communities: 217-248.
- De Pauw N., Chetti P.F., Manzini P., Spaggiari R. Biological assessment methods for running water.- In: River water quality. Ecological assessment and control. - Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 1992, 217 - 249.
- Eipurs, I., Zīverts, A., 1998. Upes. Latvijas daba: 6. Latvijas Enciklopēdija, Rīga, 7.– 9. lpp.
- ES direktīva. 2000. Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 23. oktobra direktīva 2000/60/EC, kas nosaka struktūru Eiropas Kopienas rīcībai ūdeņu aizsardzības politikas jomā.
- Gerd Lange, Kurt Lecher. Gewässerreglung, Gewässerpflege. Naturnaher Ausbau und unterhaltung von Fliessgewässern. Verlag Paul Parey, 1989., 301
- Glaževiča, L., 1975. Virszemes ūdeņi. Latvijas ģeogrāfija, „Zinātne”, Rīga, 74. – 89. lpp.
- Hansen, H.O.&Madsen, B.L. (Eds.). River Restoration 96- Plenary lectures. International Conference, National Environmental Research Institute, Denmark 1997., 151 pp.
- Latvijas biotopi, 2001. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 96 lpp.

- Latvijas Sarkanā grāmata, 1998. Bezmugurkaulnieki. Retās un apdraudētās dzīvnieku sugas. Red. Z. Spurs. Rīga, 388.lpp.
- Latvijas PSR dzīvnieku noteicējs. 1. daļa. Bezmugurkaulnieki (red. E. Tauriņš, E. Ozols).Rīga: Latvijas Valsts izdevniecība, 1957., 871 lpp.
- Lillehammer A. Stoneflies (Plecoptera) of Fennoscandia and Denmark. Copenhagen: Scandinavian Science Press. 1988., 165 pp.
- Pastors, A., 1995. Krāces. Latvijas daba: 3. Latvijas Enciklopēdija, Rīga, 15. lpp.
- Praktiskās hidrobioloģijas rokasgrāmata. Upju bioloģiskās analīzes metodes. P. Cimdiņa red.- Rīga: Vide, 1995., 71 lpp.
- Rehabilitation of rivers for fish, FAO, 1998., 259 p
- Report of the ICES/HELCOM Workshop on Quality assurance of Benthic measurements in the Baltic Sea, Kiel, Germany, 23 – 25 March 1994.
- Restoration of Stream Ecosystems - an integrated catchment approach. A training handbook edited by Martina Eiseltova and Jeremy Biggs. IWRB Publication 37, 1995. 170 pp.
- Robinson C.T., Rushforth S.R., Liepa R. (1995) Relationship of Land Use to diatom Assemblages of Small streams in Latvia. Stream Ecol center Dep. biol.Sci. Idaho State University, Pocatello: 47-59
- Rudzoga, A., 1995. Hildebrandijas. Latvijas daba: 2. Latvijas Enciklopēdija, Rīga, 152 lpp.
- Urtāni, L. & A., 1999. Kas ir upe? Bērnu vides skola. Rīga, 31 lpp.
- Определитель пресноводных беспозвоночных Европейской части СССР (планктон, бентос).Ленинград: Гидрометеиздат, 1977., 510 с.
- Оценка степени загрязнения вод по организмам планктона и бентоса. Методическое руководство. Красноярский гос. унив., 1982. 20 стр.
- Хейсин Е. М. Краткий определитель пресноводной фауны. Москва: Государственное учебно-педагогическое издательство. 1962., 147 с.
- Latvijas daba 2, 1995.
- Latvijas ģeoloģiskā karte, M 1 : 200 000, VGD, 2000
- Eiropas Savienības Direktīva par sugu un biotopu aizsardzību 92/43/EEC. Direktīvas mērķis ir veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos, veicot dabisko biotopu, faunas un floras aizsardzību.
- Gavrilova G., Šulcs V. 1999. Latvijas vaskulāro augu flora. Taksonu saraksts. Rīga: Latvijas Akad. b-ka. 135 lpp.

- Kabucis I., 2000. Biotopu rokasgrāmata. Rīga: LDF, 160 lpp.
- Kabucis I (red.), 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators. Rīga: LDF, 96 lpp.
- Kavacs G. (atb. red.) 1998. Dzīvās dabas taksonu latvisko nosaukumu rādītājs. –
- Latvijas Daba. Enciklopēdija. 6. Rīga: Preses nams, 187-245.
- "Mikroliegumu izveidošanas, aizsardzības un apsaimniekošanas noteikumi" (MK noteikumi Nr. 45, 30.01.2001.) definē mikroliegumu izveidošanas un apsaimniekošanas kārtību un to aizsardzības nosacījumus.
- "Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo īpaši aizsargājamo sugu sarakstu" (MK noteikumi Nr. 396, 14.11.2000., grozījumi 27.07.2004.) nosaka sugu sarakstu, kurā iekļautas apdraudētās, izzūdošās vai retās sugas, vai arī sugas, kuras apdzīvo specifiskus biotopus.
- "Noteikumi par īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstu" (MK noteikumi Nr. 421, 05.12.2000., grozījumi 25.01.2005.) nosaka biotopu sarakstu, kurā iekļauti apdraudēti vai reti biotopi.
- Projekta "Latvijas īpaši aizsargājamo teritoriju sistēmas saskaņošana ar EMERALD/NATURA 2000 aizsargājamo teritoriju tīklu" lauka darba anketas. Projekta norises laiks 2001-2003. gads, izpildītājs Latvijas Dabas fonds, finansētājs DANCEE.
- Биркмане К. Я. 1974. Общая характеристика современного растительного покрова. –Флора и растительность Латвийской ССР. Приморская низменность. Рига, Зинатне, с. 116-121.
- www.dap.gov.lv
- www.vidm.gov.lv
- www.daba.lv

2. Teritorijas novērtējums

Dabas lieguma "Vitupes ieleja" teritoriju veido upes ieleja 7,5 km garumā. Pārsvārā teritorijas robeža noteikta pa dabā viegli pamanāmiem objektiem ceļiem un dabā nepārskatāmām meža nogabalu robežām. Kopumā robeža izveidota pamatoti, tā galvenokārt ietver upes ieleju. Vienīgā teritorija, kas varētu tikt izslēgta no lieguma robežām, ir kokapstrādes uzņēmuma teritorija, lieguma austrumu daļā iepretim Brīdagām. Šī teritorija arī nav būtiska dabas lieguma aizsardzībai. Teritorijas galveno vērtību veido upes ielejas nogāžu meži, pati Vitupe un pļavu fragmenti. Šajos biotopos sastopamas gandrīz visas lieguma bioloģiskās vērtības – gliemeži, bioloģiski daudzveidīgie meži, floras pārstāvju atradnes mežos, upē un pļavās. Turpmākajās apakšnodaļās sīkāk izklāstīts teritorijas novērtējums no dažādiem aspektiem.

2.1. Teritorija kā vienota dabas aizsardzības vērtība un to ietekmējošie faktori

Vitupes ieleja ir galvenā lieguma ekosistēmas sastāvdaļa. Liegums atrodas lielā mežu masīvā. Teritorijas reljefs nodrošina daudzveidīgu vidi. Tā kā teritorijas platība ir neliela,

teritorijas ekosistēmas ir savstarpēji cieši saistītas. Pavasaros un rudenos Vitrupē novērojama būtiska ūdens līmeņa paaugstināšanās, kas ietekmē arī upes ielejas biotopus. Šajā laikā mainās straumes ātrums, vietām applūst krastu pļavas un meži, ūdens straumes iedarbības rezultātā tiek izgāzti koki, veidojot upē sanesumus. No antropogēni saimnieciskajām aktivitātēm lieguma vērtību ietekmē mežsaimnieciskā darbība krastu nogāzēs, kuras rezultātā mazinās teritorijas dabiskums. Kā ārējas izcelsmes ietekmējušos faktorus var minēt saimnieciskās darbības Vitrupes augštecē. Tā kā lieguma upes posms atrodas Vitrupes lejtecē, to upes ūdens kvalitāti būtiski ietekmē saimnieciskās darbības augštecē. Patlaban Vitrupe pēc piesārņotības novērtējuma uzskatāma par vāji piesārņotu. "Vitrupes ielejas" ekosistēmas var ietekmēt arī ārēji izraisīti dabiski faktori – plūdi.

Kā esošus un potenciālus negatīvos teritoriju ietekmējošos faktorus "Vitrupes ielejā" varētu minēt:

- Mežsaimniecisko darbību,
- Vitrupes krastu apbūvēšanu, krastu pārveidošanu,
- Ūdens piesārņošanu,
- Lielais bebru dambju un aizkritumu skaits upē,
- Pļavu aizaugšanu (neapsaimniekošanu),
- Spontāni izveidotas atkritumu izgāztuves piekrastes joslā;

Teritorijas apkārtnē ir salīdzinoši apdzīvota, arī potenciālajai lieguma apsaimniekošanai resursi ir pieejami.

2.2. Biotopi kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tos ietekmējošie faktori

2.2.1. Saldūdeņi

Dabas aizsardzības vērtība

Vitrupē sastopami vairāki Latvijā un ES aizsargājami saldūdens biotopi, augu un dzīvnieku sugu atradnes.

Sociālekonomiskā vērtība

Apkārtnes iedzīvotāji upes resursus izmanto gan saimnieciskos (ūdens ieguve), gan rekreatīvos (makšķerēšana, atpūta) nolūkos. Nereti Vitrupi pavasaros un rudenos izmanto ūdenstūristi.

Ietekmējošie faktori

Tā kā upes un strauti ir uzskatāmi par atvērtām ekosistēmām, tāpēc noteiktas sugas vai biotopa saglabāšanai ir nepieciešams veikt apsaimniekošanas darbības ne tikai pašā upē, bet arī piekrastes zonā. Kā atvērtas sistēmas, upes ir daļa no apkārtējās ainavas, kas lielā mērā veidojās un attīstās cilvēka un dabas mijiedarbības rezultātā. Tajās patreiz noritošie procesi ir rezultāts konkrētām darbībām to sateces baseinā (jaunbūvju celšana, lauksaimniecība, komunālā saimniecība, mežsaimniecība, kā arī medību teritoriju ierīkošana).

Pozitīvie faktori:

- piekrastes joslas saglabāšana mazizmainītā stāvoklī (lielo koku saglabāšana, piekrastes joslas pļavu saglabāšana neskartā veidā, dažādu piekrastes mežaudžu tipu saglabāšana, mazapdzīvota piekrastes joslas teritorija);
- ritrāla un potamāla nomaiņa, kā rezultātā izveidojusies biotopu daudzveidība upes tecējumā (straujtecēs, akmeņu sakopojumi smilšu sēres, makrofitu audzes, sārtalģu audzes u.c.);
- upes meandrēšana;
- pētītajā posmā nav veikta upes iztaisnošana;
- uzsākta krasta joslas sakopšana (pie Ķirbižu skolas, pie atsevišķām jaunbūvēm);

Negatīvie faktori:

- - bebru darbība, kā rezultātā nogāztie koki aizdambē upes tecējumu, rezultātā samazinās straumes ātrums, gruntī deponējas suspendētās vielas, līdz ar to strukturāli un funkcionāli izmainās biotops;
- - pārmērīgi sakritušie koki un bebru dambji traucē lašveidīgo zivju migrācijai;
- - iespējama notekūdeņu noplūde no kolektora Ķirbižu skolas rajonā;

2.2.2. Meži

Dabas aizsardzības vērtība

Lieguma nogāžu meži ir viena no galvenajām dabas vērtībām. Šajos mežos mīt augstāk uzskaitītās gliemežu un putnu sugas. Šo faunas pārstāvju dzīvotnes ir cieši saistītas ar mežu bioloģisko kvalitāti.

Vitrupes ielejā samērā plaši pārstāvētas jauktu koku gāršas un baltalkšņu meži, kas atrodas upes krasta nogāzēs. Šādi meži ir sastopami pie upēm ar izteiktām ielejām. Latvijā biežāk sastopamie priežu sausieņu meži ir izvietojusies ārpus upes ielejas. Vitrupes ielejas meži, kas ir pieskaitāmi pie teritorijas galvenajām dabas vērtībām, klasificējami kā Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi.(9100 Boreālie meži, 91E0 pārmitrie platlapju meži un 9180* Nogāžu un gravu meži), tāpēc nepieciešams nodrošināt to aizsardzību Vitrupes ielejas teritorijā.

2.1. tabula

Mežu biotopu novērtējums

Biotops	Dabiskums	Retums		Jūtīgums	Tipiskums
		Latvijā	Eiropā		
F.1.1.4.Priežu damakšņi	2	1	1	2	2
F.1.3.1.Bērzu damakšņi	3	1	2	1	3
F.1.3.2. Bērzu vēri	3	1	2	1	3
F.1.5.1.Baltalkšņu gārša	3	3	3	2	2
F.1.8.1.Jauktu koku damakšņi	3	1	2	1	3
F.1.8.2.Jauktu koku vēri	3	1	2	1	3
F.1.8.3.Jauktu koku gāršas	3	3	3	3	3
F.2.1.2. Priežu slapjais mētrājs	3	2	3	3	1

Dabiskums, retums, jūtīgums un tipiskums novērtēts pēc 3 ballu skalas: 1-vāji; 2-vidēji; 3 – augsts

Sociālekonomiskā vērtība

Meži var būt vērtīgi gan no ekonomiskā aspekta, kas sevišķi svarīgi vietējiem iedzīvotājiem, gan no rekreatīvā un estētiskā aspekta. Ekonomiskā ziņā vērtīgākie priežu meži upes ielejā neatrodas. Tur galvenokārt ir baltalkšņu meži un jaukto koku gāršas, kuru ekonomiskā vērtība ir zemāka, tomēr šo mežu galvenā vērtība ir zinātniskā (baltalkšņu mežiem) un rekreatīvā (jaukto koku gāršām), kā arī dabas aizsardzības vērtība. Tā kā šī teritorija ir ar īpašu dabas aizsardzības statusu, šo mežu biotopu izmantošana ekonomiskām interesēm nav pieļaujama. Nogāžu un gravu mežos nav pieļaujama pat kritalu izvākšana, pameža tīrīšana u.tml. Kā izņēmums varētu būt, kad saimnieciskā darbība nepieciešama biotopu dabas vērtību uzturēšanai vai ielejas ainavisko vērtību izcelšanai.

2.2. tabula

Mežu biotopu sociālekonomiskais novērtējums

Biotops	Estētiskā vērtība	Ekonomiskā vērtība	Izglītības vērtība	Tūrisma vērtība	Zinātniskā vērtība
F.1.1.4.Priežu damakšņi	3	3	2	3	1
F.1.3.1.Bērzu damakšņi	3	3	2	1	3
F.1.3.2. Bērzu vēri	3	3	2	2	2
F.1.5.1.Baltalkšņu gārša	2	2	2	1	3
F.1.8.1.Jaukto koku damakšņi	4	3	3	4	4
F.1.8.2.Jaukto koku vēri	3	3	2	2	2
F.1.8.3.Jaukto koku gāršas	4	3	3	3	3
F.2.1.2. Priežu slapjais mētrājs	2	2	3	1	2

Novērtējums veikts pēc 3 baļļu skalas: 1-vāja; 2-vidēja; 3 – augsta

Ietekmējošie faktori

Nogāžu un gravu mežus nelabvēlīgi ietekmē jebkāda saimnieciskā darbība, pat atmirušās koksnes izvākšana. Veicot jebkādu saimniecisko darību šajos mežos izzūd ne tikai bioloģiski vērtīgie un aizsargājami biotopi, bet arī tiek veicināta erozija un pasliktinās upes ekoloģiskā kvalitāte. Pie tam, tiek apdraudētas arī aizsargājamo sugu dzīvotnes.

Aizsargjoslu likums nosaka, ka ūdensteču aizsargjoslā, galvenā cirte pieļaujama sākot ar 10 metriem no krasta, izņemot koku ciršanu ārkārtas seku likvidēšanai. Tomēr nogāžu un gravu meži var tikt apdraudēti arī vietās, kur nogāze ir atvirzījies no upes krasta un likuma normas tos neaizsargā. Rezultātā nogāžu meži var tikt iznīcināti vai arī tie var zaudēt savu dabisko aizsargu un tiek pakļauti vājgāzēm, kā arī krasta erozijai.

2.2.3. Pļavas

Dabas aizsardzības vērtība

Lieguma teritorijā, upes lēzenajās palienēs, saglabājušās pļavas. Nelielās platībās konstatēti divi Latvijā īpaši aizsargājami pļavu biotopi un trīs Eiropas Savienībā īpaši aizsargājami pļavu biotopi. Viena biotopa aizsardzība ir Eiropā prioritāra – sugām bagātas atmatu pļavas.

Pļavas ir ne vien sugām bagātas, tās ir dzīvotne kukaiņu un putnu sugām, kā arī tās dažādo ainavu. Pļavās uzturas arī zīdītāji.

Līdz šim saskaņā ar lauku reģistra datiem bioloģiski vērtīgie zālāji "Vitrupes ielejas" teritorijā nav tikuši konstatēti. Pēc botāniķa apsekojuma dabas aizsardzības plāna izstrādes laikā, atsevišķas pļavu teritorijas tiks pieteiktas kā bioloģiski vērtīgie zālāji.

Sociālekonomiskā vērtība

Pļavas ir potenciālas apbūves platības, piemērotas atpūtas vietas. Siena ieguvei pēdējos gados ir maza vērtība. Pļavas ir vieta, kur var apgūt zināšanas par pļavu augiem un augu sabiedrībā, kas teritorijā ir daudzveidīga.

Ietekmējošie faktori

Pļavas ietekmējošie faktori ir sekojoši

- apbūvēšana, atpūtas vietu ierīkošana, kas eitroficē un samazina sugu skaitu sabiedrībās,
- neapsaimniekošana un nepietiekoša apsaimniekošana, pārāk intensīva apsaimniekošana – veidojot koptus zālājus.

Rezultātā lielākā daļa pļavu ir aizaugušas un aizaug, daļa apbūvētas, daļa – pārvērstas par koptiem zālājiem, nelielās platībās arī eitroficētas, jo intensīvi tiek izmatotas kā atpūtas vietas.

2.3. Sugas kā dabas aizsardzības vērtība, to sociālekonomiskā vērtība un tās ietekmējošie faktori

Lieguma pļavās konstatētas divas īpaši aizsargājamas augu sugas, kura aizsardzības nodrošināšanai iespējams veidot mikroliegumu. Retie augi ir ekoloģiski saistīti ar vecajiem jauktu koku un lapu koku nogāžu mežiem.

Dabas aizsardzības vērtībām piemīt arī tipiskajām un retajām veco nogāžu mežu un pļavu augu sabiedrībām.

Aizsargājamo sugu sociālekonomiskā vērtība ir pastarpināta, tās paaugstina vides kvalitāti. Lakši pavasarī tiek izmantoti pārtikā, augi liegumā ir tik daudz, ka patreiz to vākšana negatīvi populāciju neietekmē.

Galvenie negatīvi ietekmējošie faktori ir izmaiņas dzīvotnē, mežu kopšana, pļavu neapsaimniekošana vai transformēšana.

Pozitīvi, ka liela daļa nogāžu mežu pieder AS "Latijas valsts meži" un tur nenotiek mežsaimnieciskie darbi, tādējādi lakši un daudzgadīgā mēnesene valsts mežu teritorijā pagaidām nav apdraudēta.

2.4. Citas teritorijas vērtības un tās ietekmējošie faktori

Upes ieleja ir ainaviski pievilcīga - izteikts upes ielejas reljefs ar vairākām terasēm palienē, klintis – smilšakmens atsegumi, krāces. Ainavisko vērtību degradē saimnieciskās darbības kokapstrādes uzņēmuma apkārtnē un sadzīves atkritumi.

Liegumā ir izveidota mācību taka pie Ķirbižiem, kas veicina tūrisma attīstību.

Nozīmīga problēma teritorijā ir spontāni izveidotas atkritumu izgāztuves piekrastes joslā (pie Ķirbižiem, Vidzemnieku, Upīšu apkaimē).

2.5. Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums

Teritorijas vērtību apkopojums un pretnostatījums dots 2.3. tabulā.

2.3. tabula

Dabas vērtības	Sociālekonomiskā vērtība
Boreālie meži, pārmitrie platlapju meži un nogāžu un gravu meži	Baltalkšņu mežiem un jaukto koku gāršām ir zinātniskā un rekreatīvā vērtība, kā arī augsta dabas aizsardzības vērtība (vairāki ES nozīmes biotopi)
Lēcveida vīngliemezis <i>Helicigona lapicida</i> un pārējās aizsargājamās gliemežu sugas	Retas Biotopu direktīvas II pielikuma sugas
<i>Hildenbrandia rivularis</i> audzes upēs, Avotsūnu <i>Fontinalis</i> audzes upēs, sārtaļģu batrahospermu <i>Batrachospermum</i> audzes	Apkārtnes iedzīvotāji upes resursus izmanto gan saimnieciskos (ūdens ieguve), gan rekreatīvos (makšķerēšana, atpūta) nolūkos. Nereti upi pavasaros un rudenos izmanto ūdenstūristi. ES Biotopu direktīvas aizsargājamais biotops – upju strautece
Zilganās seslērijas <i>Sesleria caerulea</i> pļavas un sugām bagātas stāvās vilkakūlas <i>Nardus stricta</i> pļavas smilšainās augsnēs	Atsevišķas pļavu platības tiek izmantotas siena ieguvei vai kā ganības. Pļavas ir potenciālas apbūves platības, piemērotas atpūtas vietām. Pļavas ir vieta, kur var apgūt zināšanas par pļavu augiem un augu sabiedrībām.

Pļavas ir viegli pieejamas, uz lielākajām pļavām ved pat vairāki meža ceļi. Tās ir potenciālas, ainaviski vērtīgas apbūves platības. Sienam reģionā vairs nepiemīt augsta sociālekonomiskā vērtība. Patreiz sabiedrību maz interesē augu sugu apskate un izzināšana.

3. Teritorijas saglabāšanas mērķi

3.1. Teritorijas apsaimniekošanas ideālie jeb ilgtermiņa mērķi

1. Saglabāt dabas lieguma "Vitrupe ieleja" bioloģiskās vērtības:
 - boreālos mežus, platlapju mežus, nogāžu un gravu mežus;
 - lēcveida vīngliemezi (*Helicigona lapicida*) un pārējās aizsargājamās gliemežu sugas;
 - *Hildebrandia rivularis* audzes upēs, avotsūnas *Fontinalis* un sārtalģu batrahospermu *Batrachospermum* audzes;
 - Zilganās seslērījas *Sesleria caerulea* pļavas un vilkakūlas *Nardus stricta* pļavas;
 - Laksi *Allium ursinum* un daudzgadīgo mēneseni *Lunari rediviva*;
 - aizsargājamus putnus.
2. Saglabāt teritorijai raksturīgās ainavas.
3. Sabalansēt dabas aizsardzības prasības un saimnieciskās intereses teritorijā.
4. Nodrošināt antropogēnās ietekmes kontroli.

3.2. Teritorijas apsaimniekošanas īstermiņa mērķi plānā apskatītajam apsaimniekošanas periodam

Šajā nodaļā ir uzskaitīti teritorijas īstermiņa mērķi plānošanas periodam līdz 2012.gadam.

1. Līdzšinējās platībās saglabāt un uzturēt Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamus biotopus.
2. Līdzšinējās platībās saglabāt un uzturēt dabiskos meža biotopus.
3. Līdzšinējā skaitā saglabāt sauszemes un ūdens ekosistēmu retas un aizsargājamas augu, bezmugurkaulnieku un putnu sugas.
4. Saglabāt dabas lieguma kultūrvēsturisko ainavu.
5. Veikt dabas lieguma teritorijas labiekārtošanu:
 - uzturēt izveidoto meža taku pie Kirbižiem;
 - izveidot labiekārtotu ūdens tūristu atpūtas vietu,
 - veikt dabas lieguma apmeklētāju informēšanu par dabas aizsardzības vērtībām un dabas aizsardzības un izmantošanas noteikumiem (informācijas zīmes, stends);
6. Veikt dabas vērtību un to ietekmējošo faktoru monitoringu.

4. Apsaimniekošanas pasākumi

4.1. Ieteicamie apsaimniekošanas pasākumi

Apsaimniekošanas pasākumi plānoti laika periodam no 2006.gada līdz 2013.gadam. Pasākumi sadalīti vairākās grupās: A- Dabas aizsardzības vērtību saglabāšana; B – Lieguma teritorijas apsaimniekošanas uzlabošana; C – Tūrisma infrastruktūras uzlabošana; E-Izpēte un monitoringi. 4.1. tabulā ir apkopoti visi ieteiktie apsaimniekošanas pasākumi, ir novērtēta šo pasākumu izpildes prioritāte, vēlamo termiņš, kā arī pasākumu izpildītāji, nepieciešamie finansiālie resursi un potenciālie finansētāji. Tabulā ir iekļauti arī izpildes indikatori, kuri ļaus novērtēt pasākumu izpildes efektivitāti. Apsaimniekošanas pasākumus,

kas saistīti ar lieguma infrastruktūras uzlabošanu un tūrismu, vēlams realizēt saskaņā ar dabas aizsardzības pārvaldes projekta "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotais stils un informācijas zīmes" rekomendācijām, kuras paredzēts izdot 30.11.2005. Dabas lieguma "Vitupes ieleja" apsaimniekošanas pasākumi parādīti arī kartē (skatīt 12. pielikumu).

4.1. tabula

Apsaimniekošanas pasākumu kopsavilkums

Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	Nepieciešamie resursi un potenciālais izpildītājs	Izpildes indikatori
<i>A. Dabas aizsardzības vērtību saglabāšana</i>			
A1. Neiejaukšanās nogāžu mežu dabiskajā attīstībā	I-prioritāri, visu laiku	Valsts mežu dienesta kontrole	Notiek netraucēta dabisko nogāžu mežu attīstība un tiek saglabātas aizsargājamām sugām piemērotas dzīvotnes
A2. Pļavu saglabāšana un uzturēšana 1) Latvijā un Eiropā aizsargājamo pļavu uzturēšana 2) dabisku neielabotu pļavu apsaimniekošana	I – prioritāri II –vidēji prioritāri, katru gadu (pļaušana 1x gadā un pēc 15.jūlija)	Resursi - atkarībā no apsaimniekošanas veida pļaušanas un/vai noganīšanas. Izpildītāji - zemes īpašnieki vai apsaimniekotāji	Saglabātas Latvijā un Eiropā retas un aizsargājamās pļavas Apturēta pļavu aizaugšana, saglabāta teritorijai raksturīgā ainava
A3. Upes sanesumu sezonāla tīrīšana un bebru aizsprostu izvākšana	III – maz prioritāri, reizi divos gados	AS "Latvijas valsts meži" sadarbībā ar citām interesētajām institūcijām, īpašnieki,	Tiek nodrošināti apstākļi straujteču saglabāšanai
<i>B.Lieguma teritorijas apsaimniekošanas uzlabošana</i>			
B1. Informatīvo zīmju uzstādīšana atbilstoši pastāvošās likumdošanas prasībām	I-prioritāri, 2006.gads	3.informatīvo zīmju uzstādīšana; atbildīgie - Viļķenes pagasta pašvaldība un Salacgrīvas lauku teritorijas pašvaldība; aptuvenas izmaksas- 60 Ls (20 Ls, katra zīme)	Uzstādītas trīs informatīvās zīmes
B2. Informatīvā stenda uzstādīšana Ķirbižos	I – prioritāri, 2006.gads	Viļķenes pagasta pašvaldība sadarbojoties ar Limbažu virsmežniecību Aptuvenas izmaksas –150 – 200Ls (atkarībā no izpildītāja	Uzstādīts informatīvs stends par dabas liegumu

DAP dabas liegumam "Vitrupes ieleja" laika posmam 2006 – 2013.gadiem

Pasākums	Prioritāte un izpildes termiņš	Nepieciešamie resursi un potenciālais izpildītājs	Izpildes indikatori
		pieāvājuma)	
B3. Izveidot labiekārtotu ūdens tūristu atpūtas vietu	II – vidēji prioritāri, 2007.gads	AS "Latvijas valsts meži" sadarbībā ar pašvaldību, ZBR un zemes īpašniekiem	Izveidota labiekārtota ūdens tūristu atpūtas vieta
B4. Lieguma dabas teritorijas robežu izmaiņas	II – vidēji prioritāri, 2006.gads	Dabas aizsardzības pārvalde	Precizēta lieguma robeža
B5. Saimniecisko darbību ietekmju uz dabas liegumu izvērtējums (pēc ES vadlīnijām)	I-prioritāri, visu laiku	Saimnieciskās darbības veicēji vai ierosinātāji, par saviem līdzekļiem,	Veikts darbības ietekmes uz NATURA 2000 izvērtējums un secinājumi par turpmākās darbības atļaušanu vai aizliegšanu, vai arī par ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumiem
B6. Sadzīves atkritumu izvākšana dabas lieguma teritorijā	II – mazāk prioritāri, 2006.gads	Zemju īpašnieki vai apsaimniekotāji sadarbībā ar pašvaldību	Atkritumi izvākti no dabas lieguma teritorijas
B7. Notekūdeņu novadīšanas samazināšana Vitrupē	II – mazāk prioritāri, visu laiku	Valmieras RVP sadarbībā ar pašvaldību	Notekūdeņi netiek novadīti Vitrupē
C. Tūrisma infrastruktūra			
C1. Kirbižu meža takas uzturēšana	I – prioritāri, 2006.gads un pēc tam pēc vajadzības	Limbažu virsmežniecība sadarbībā AS "Latvijas valsts meži" Izmaksas – 600 Ls pirmajā gadā un 100 Ls katru nākamo gadu	Nodrošināta iespēja apmeklēt meža taku arī turpmāk
C2. Ūdens tūrisma atļaušana noteiktā laikā	III-maz prioritāri, laivošanas aizliegšana katru gadu no 1.maija līdz 1.oktobrim	Valmieras RVP un Ziemeļvidzemes ZBR	Nodrošināta netraucēta aizsargājamo putnu sugu riestošana un aizsargājamo bezmugurkaulnieku un augu sugu atradņu netraucēta attīstība
E Izpēte un monitorings			
E1. Dabas lieguma teritorijas monitorings	I – prioritāri, saskaņā ar valsts monitoringa programmu vienu reizi sešos gados	Latvijas vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas aģentūra	Veikts teritorijas apsekojums, uzskaitot dabas vērtības.

A. Dabas aizsardzības vērtību saglabāšana

A1. Neiejaukšanās nogāžu mežu dabiskajā attīstībā

Nogāžu mežu dabisku attīstību iespējams nodrošināt, neveicot nekādas mežsaimnieciskās darbības. Šāds apsaimniekošanas pasākums nodrošinās teritorijas aizsargājamo sugu un biotopu saglabāšanu un bioloģiskās daudzveidības palielināšanos. Mežsaimnieciskā darbība aizliedzama saskaņā ar zonējumu (sk. nodaļu 4.3.) regulējamā režīma zonā.

A2. Pļavu saglabāšana un uzturēšana

Lieguma teritorijā lielākā daļa savulaik lauksaimniecībā izmantojamās zemes tika noganītas vai nopļautas. Pļavu apsaimniekošana ir cieši saistīta ar īpašnieku aktivitātēm. Tā kā īpašnieki pļavas izmanto maz, tad patlaban pļavas ir dažādās aizaugšanas stadijās, tāpēc nepieciešama to atjaunošana pļaujot vai noganot. Pļavu pļaušana veicama pēc 15. jūlija.

A3. Upes sanesumu sezonāla tīrīšana un bebru aizsprostu izvākšana

Patlaban Vitrupē laika gaitā izveidojušies vairāki pamatīgi krāvumi, kas samazina upes straumes ātrumu un uzkrājot jaunus sanesumus arvien vairāk palielinās. Šajos krāvumos daudzviet uzkrājušies arī sadzīves atkritumi. Upes ielejā novērojama arī bebru darbības ietekme. Gan bebru aizsprosti, gan lielie sanesumi degradē straujteču biotopus. Lai saglabātu upes straujteču kvalitāti būtu nepieciešama bebru aizsprostu izvākšana, kā arī lielāko sanesumu tīrīšana. Kopumā upes tīrīšana pieļaujama divos lieguma upes posmos 4.3 km garumā. Upes posmi, kuros pieļaujama sanesumu tīrīšana un bebru aizsprostu izvākšana, precīzi norādīti apsaimniekošanas pasākumu kartē (skatīt 12. pielikumu). Šis apsaimniekošanas pasākums ir sezonāls un veicams tikai laika posmā no 15. jūlija – 1. septembrim. Šajā laika posmā vismazāk tiks ietekmētas lieguma dabas vērtības, kā arī upes hidroloģiskais režīms ir piemērots upes tīrīšanai. No upes izvācamie sadzīves atkritumi jānogādā atkritumu savācējiem, savukārt izvākto koksni iespējams izvest vai atstāt upes krastā (paralēli tam) virs maksimālā ūdens līmeņa. Koksnes izvākšanu iespējams veikt gan izmantojot rokas motorzāģus, gan tehniku, kas aprīkota ar vinču. Izmantotā tehnika drīkst pārvietoties tikai pa liegumā jau esošajiem ceļiem. Ja tiek plānota organizēta bebru aizsprostu un sanesumu tīrīšana, šo darbību vēlams saskaņot ar ZBR.

B. Lieguma teritorijas apsaimniekošanas uzlabošana

B1. Informatīvo zīmju uzstādīšana atbilstoši likumdošanas prasībām

Vitupes dabas lieguma teritorijā ir nepieciešams uzstādīt informatīvās zīmes aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai, saskaņā ar MK noteikumu Nr.415 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" 1.pielikumu (skat. 9.pielikumu). Tiek rekomendēts uzstādīt 4 informatīvās zīmes – austrumu galā pie Ķirbižiem, pie Vitupes tilta, pie meža ceļa netālu no "Upīšu" mājām, lieguma rietumu galā. (skatīt 12. pielikumu).

B2. Informatīvā stenda uzstādīšana Ķirbižos

Informācijas stends ir nepieciešams, lai informētu apmeklētājus par dabas lieguma "Vitupes ieleja" aizsardzības statusu, galvenajām aizsargājamajām vērtībām, kā arī par dabas lieguma teritorijā aizliegtajām darbībām. 4.1. attēlā ir dots vizuāls informatīvā stenda paraugs, bet detalizētus ieteikumus informācijas stenda sagatavošanai skatīt 9. pielikumā. Informatīvo stendu būtu vēlams izvietot ceļa malā pie Ķirbižiem, blakus vai apvienojot to ar Meža muzeja stendu.

B3. Izveidot labiekārtotu ūdens tūristu atpūtas vietu

Dabas lieguma teritorijā nepieciešams izveidot labiekārtotu ūdens tūristu apmešanās vietu (skatīt 12. pielikumu) lieguma teritorijas vidusdaļā, netālu no "Upīšu" mājām. Pasākums ir vidēji prioritārs un realizējams tikai tad, ja tiek nodrošināta šīs vietas regulāra apsaimniekošanas atļautajā ūdens tūrisma sezonā. Ir ļoti svarīgi nodrošināt regulāru malkas piegādi, jo savādāk pastāv risks, ka atpūtas vietai piegulošajās teritorijās, nekontrolēti tiks vākta malka. Pie atpūtas vietas vajadzētu arī uzstādīt informāciju par regulējamā režīma zonu un aizliegumiem tajā. Atpūtas vietā būtu nepieciešami sekojoši objekti:

- ierīkot labiekārtotu ugunsкура vietu, kura nevarētu izraisīt ugunsgrēka izcelšanos un kuru iespējams nodrošināt ar regulāru kurināmā piegādi,
- uzstādīt atkritumu savākšanas urnu un nodrošināt tās regulāru izvešanu,
- Upes ielejas nogāzē vēlams ierīkot trepes, kas nodrošinātu ērtu piekļūšanu pie upes un norādītu par labiekārtoto atpūtas vietu,
- ierīkot galu ar soliēm ar aptuveni desmit cilvēku vietām (var būt arī divi galdi),
- saskaņojot ar Ziemeļvidzemes ZBR un Valmieras RVP, ierīkot mazu nojumi (līdz 9 m² platībā un līdz 3 m augstumā) (šis objekts nav obligāti nepieciešams un tā izveidošana atkarīga no finansu iespējām);

Jāpiezīmē, ka viena labiekārtota atpūtas vieta atrodas Vitrupes labajā krastā, Ķirbižu meža muzeja dabas takas galā. Arī šo vietu var izmantot gan ūdenstūristi, gan dabas tūristi.

B4. Lieguma dabas teritorijas robežu izmaiņas

Vienīgā teritorija, kas neatbilst īpaši aizsargājamās dabas teritorijas principiem, ir kokapstrādes uzņēmuma apkārtnē iepretim Brīdagām, kur salīdzinoši lielās platībās novērojami skaidu kalni un citi ar ražošanas uzņēmumu saistīti materiāli. Šīs teritorijas apkārtnē vērojama degradēta ainava un tajā esošās ekosistēmas, tāpēc iesakām šo teritoriju izslēgt no dabas lieguma. Robežu šajā vietā iespējams virzīt pa upes ielejas augšējo malu (skatīt 12. pielikumu).

B5. Saimniecisko darbību ietekmju uz dabas liegumu izvērtējums (pēc ES vadlīnijām)

Likums "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" nosaka, ka, ja paredzētā darbība var būtiski ietekmēt Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000), ir jāveic ietekmes novērtējums uz Natura 2000 teritoriju. Savukārt, likums "Par ietekmes uz vidi novērtējumu"(4¹.pants) paredz, ka kompetentā institūcija var pieņemt lēmumu par ietekmes novērtējumu uz Eiropas nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju arī darbībām, kuras nav iekļautas likuma 1.un 2.pielikumā. Novērtējums jāveic saskaņā ar atsevišķi noteiktu kārtību. Šobrīd vēl nav izstrādāta šī kārtība, bet ir pieejamas Eiropas Komisijas Vides ģenerāldirektorāta izstrādātas vadlīnijas "*Assessment of plans and projects significantly affecting Natura 2000 sites, Methodological guidance on the provisions of Article 6(3) and (4) of the Habitats Directive 92/43/EEC*".

Ietekmes uz Natura 2000 teritoriju – dabas liegumu "Vitrupes ieleja" novērtējums būtu jāveic turpmākai kokapstrādes uzņēmuma darbībai, kurš atrodas zemes gabalā ar kadastra numuru 66880010030. Pēc novērtējuma veikšanas, kompetentām institūcijām (Valmieras RVP, Ziemeļvidzemes BR, konsultējoties ar Vides pārraudzības valsts biroju), būtu jāizlemj, vai uzņēmuma turpmākā darbība ir pieļaujama un ja ir pieļaujama, tad jānosaka, kādi ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumi ir veicami turpmākai darbībai. MK noteikumi Nr. 415 "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un

izmantošanas noteikumi"(5.pants) pieļauj, ka, "ja par vides aizsardzību atbildīgā institūcija vai pašvaldība atbilstoši tās kompetencei pieņem pārvaldes lēmumu, ka kādai darbībai ir vai var būt būtiska negatīva ietekme uz aizsargājamo teritoriju, tās ekosistēmām vai dabas procesiem tajā, vai darbība ir pretrunā ar teritorijas izveidošanas vai aizsardzības mērķiem un z devumiem, šo darbību veikt aizliegts".

B6. Sadsīves atkritumu izvākšana dabas lieguma teritorijā

Šis pasākums ir mazāk prioritārs un tas paredz esošo nelielo stihisko atkritumu izgāšanas vietu likvidēšanu. Sadsīves atkritumi sastopami gan Vitupes ielejas mežos, gan upē, kur tie uzkrājušies sanesumos. Atsevišķas atkritumu savākšanas vietas atzīmētas kartē. Perspektīvā izpildot citus apsaimniekošanas pasākumus atkritumu daudzumam vajadzētu būtiski samazināties.

B7. Notekūdeņu novadīšanas samazināšana Vitrupē

Kā jau tika aprakstīts 1.4.1.sadaļā, Vitrupē ir sastopamas vairāku sugu sārtaļģes, kuras raksturīgas tūriem, ar skābekli bagātiem ūdeņiem, tāpēc ir svarīgi arī turpmāk saglabāt tādu ūdens kvalitāti, kura nodrošinātu minētajām sugām labvēlīgus augšanas apstākļus. Valmieras RVP jākontrolē notekūdeņu novadīšana Vitrupē ne tikai dabas lieguma teritorijā, bet visā tās garumā un sateces baseinā.

C.Tūrisma infrastruktūra

C1. Kirbižu meža takas uzturēšana

Jāturpina apsaimniekot Ķirbižu meža taka. Līdz šim to apsaimnieko Limbažu virsmežniecība, taču nākotnē iespējams piesaistīt arī citas ieinteresētas puses. Patlaban sakarā ar finanšu līdzekļu trūkumu ne visi takas objekti tiek uzturēti ekspluatācijas kārtībā, tāpēc pirmajā apsaimniekošanas gadā būtu nepieciešami lielāki izdevumi – takas attīrīšanai no krītalām, pārvietojamas laipas izveidei takas rietumu galā, atsevišķu informatīvo zīmju nomaiņai, atkritumu urnu nomaiņai. Turpmākā laika periodā veicama regulāra takas uzturēšana.

C2. Ūdens tūrisma atļaušana noteiktā laikā

Šī aktivitāte ir nepieciešama, lai samazinātu ūdens tūrisma slodzi uz Vitupes dabas liegumu laika posmā no 1.maija līdz 1.oktobrim.Pasākumā B3 sīkāk aprakstīta ūdens tūristiem izmantojama vieta. Sezonālais aizliegums jākontrolē Valmieras RVP un ZBR.

E. Izpēte un monitorings

Dabas liegumā monitorings būtu veicams saskaņā ar vides monitoringa programmu, kas patreiz ir izstrādes stadijā. Programmā paredzēts Natura 2000 teritoriju monitorēšana reizi sešos gados. Tā kā patlaban lieguma dabas vērtības netiek būtiski apdraudētas, tad monitorings atsevišķām dabas lieguma vērtībām patreiz nav nepieciešams.

4.2. Ieteicamās teritorijas robežu izmaiņas

Kopumā dabas lieguma "Vitupes ieleja" robeža izveidota pamatoti, iekļaujot tajā visu upes ieleju. Patlaban vienīgā teritorija, kas neatbilst īpaši aizsargājamās dabas teritorijas principiem, ir kokapstrādes uzņēmuma apkārtnē iepretim Brīdagām, kur lielās platībās novērojami skaidu kalni un citi ar ražošanas uzņēmumu saistīti materiāli. Šādu teritoriju atrašanās liegumā pazemina tā vērtību, tāpēc iesakām šī kokapstrādes uzņēmuma teritoriju izslēgt no lieguma. Robežu šajā vietā iespējams virzīt pa upes ielejas augšējo malu (skatīt

12. pielikumu). Vērtējot esošo uzņēmuma darbību, tai būtu nepieciešams veikt ietekmes uz Natura 2000 vietas novērtējumu gan patlaban, gan perspektīvā (kaut arī teritorija tiek izslēgta no lieguma).

4.3. Ieteicamais teritorijas zonējums

Dabas liegumā "Vitrupe ieleja" izdalītas 4 zonas:

- regulējama režīma zona;
- dabas lieguma zona
- ainavu aizsardzības zona;
- neitrālā zona

Zonu izvietojumu skatīt 11.Pielikumā.

4.3.1. Regulējamā režīma zonā ir iekļautas tās dabas teritorijas, kurās konstatēts lielākais aizsargājamo sugu blīvums (malakofaunas, ornitofaunas un botāniskās vērtības), Eiropas Savienības nozīmes prioritārie biotopi (boreālais mežs), dabiskie meža biotopi un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi (skatīt 11. pielikumu). Vitrupe ielejā bioloģiski nozīmīgās teritorijas dažādām dabas vērtībām pārklājas, tāpēc tās iekļautas regulējamā režīma zonā, lai nodrošinātu šo teritoriju bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos. Zona veidota pēc viengabalainības principa, apvienojot gan mežu, gan pļavu, gan ūdeņu ekosistēmas tajā. Lieguma teritorijā izdalīti divi regulējamās režīma zonas areāli. Praktiski regulējamā režīma zonā ietilpst Vitrupe, tās palienes pļavas nelielās platībās un ielejas meži ar stāvākajiem nogāzēm, kas ir viens no galvenajiem nosacījumiem dabas daudzveidībai teritorijā. Kopējā zonas platība ir 32.5 ha. Lielāko daļu no regulējamā režīma zonas apsaimnieko a/s "Latvijas valsts meži", bet atsevišķa zonas daļa ietilpst privātpašumā.

4.3.2. Dabas lieguma zonā ir iekļauta upe un tās ieleja ar mežiem un palienes pļavām, lai saglabātu tajās esošās dabas vērtības, un nodrošinātu Vitrupe ielejas ekosistēmas aizsardzību. (skatīt 11.pielikumu). Dabas lieguma zonā konstatēto dabas vērtību daudzums un to nozīme nacionālā un Eiropas mērogā ir mazāka salīdzinot ar regulējamo režīma zonu. Dabas lieguma zonā iespējams izveidot lieguma teritorijas apsaimniekošanas objektus. Kopējā zonas platība ir 42.1 ha, tajā ietilpst gan privātās, gan a/s "Latvijas valsts meži" zemes.

4.3.3. Ainavu aizsardzības zonā iekļautas tās dabas lieguma daļas, kurās konstatēts mazāks aizsargājamo sugu un biotopu blīvums (skatīt 11. pielikumu). Ainavu aizsardzības zona izveidota, lai saglabātu teritorijas ainavu, tā kalpo arī kā zināma buferjosla lieguma bioloģiski nozīmīgākajām teritorijām. Kopējā zonas platība ir 42.1 ha, tajā ietilpst gan privātās, gan a/s "Latvijas valsts meži" zemes. Salīdzinot ar citām zonām ainavu aizsardzības zonā ietilpst daudz lauksaimniecībā izmantojamās zemes, kurās vēlams saglabāt esošo zemes lietojuma veidu.

4.3.4. Neitrālā zona izveidota, lai netraucētu saimniecisko darbību, kura noris viensētās, lauku apbūves un ražošanas uzņēmumu teritorijās, un kura atbilst gan dabas aizsardzības, gan vispārējai LR likumdošanai. Neitrālajā zonā iekļautas dabas lieguma teritorijas, kuras atrodas zem ēkām, pagalmiem, ceļiem, kā arī pilnībā degradētās teritorijas. Neitrālās zonas platība ir 5.6 ha.

5. Plāna ieviešana un atjaunošana

5.1. Plāna ieviešanas praktiskie aspekti

Dabas aizsardzības plānu būtu vēlams sākt ieviest no tā apstiprināšanas brīža. Tabulā 4.1. parādīti apsaimniekošanas pasākumi, kuru ieviešana veicama sākot ar 2006. gadu, kā arī to ieviesēji. Plāna ieviešanu nodrošina a/s "Latvijas valsts meži", piesaistot citas ieinteresētās institūcijas – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātu, Limbažu virsmežniecību, Viļķenes pagasta padomi, kā arī privātos īpašniekus. Normatīvo aktu ievērošanas kontroli dabas lieguma teritorijā veic Valmieras reģionālā vides pārvalde, vietējā mežniecība, ZBR. Institucionālo jautājumu risināšanā jāpiesaista Dabas aizsardzības pārvalde.

5.2. Plāna atjaunošana

Dabas aizsardzības plāns Vitrupes ielejai ir izstrādāts uz septiņiem gadiem – laika periodam līdz 2013.gadam. Plāna atjaunošana veicama 2013.gadā. Tad būtu nepieciešams izvērtēt veikto apsaimniekošanas pasākumu efektivitāti un papildus pasākumu nepieciešamību.

Apsaimniekošanas pasākumu monitorings balstās uz pasākumu izpildes indikatoriem. Dabas aizsardzības plānu iespējams atjaunot ātrāk, kādu neparedzētu apstākļu dēļ. Tādā gadījumā, vēlams pieaicināt ekspertus, kuri ir piedalījušies dabas lieguma teritorijas apsekošanā un dabas aizsardzības plāna izstrādē.

5.3. Nepieciešamie grozījumi teritorijas plānojumā

Salacgrīvas ar lauku teritoriju un Viļķenes pagasta teritorijas plānojumos ir iezīmēta dabas lieguma robeža. Plānoto zemes lietojuma veidu kartē nav paredzēta zemes izmantošanas veidu maiņa lieguma teritorijā. Teritorijas paskaidrojuma rakstos minēts, ka teritorijai būtu jāizstrādā dabas aizsardzības plāns. Viļķenes pagasta teritorijas plānojumā liegumā esošā kokapstrādes uzņēmuma teritorija iezīmēta kā lauksaimniecības zemes. Šo teritoriju būtu vēlams iezīmēt kā ražošanas objektu. Tam būtu nepieciešams veikt ietekmes uz vidi izvērtēšanu, un izvirzīt nosacījumus turpmākai darbībai, kurus arī var iekļaut teritorijas plānojumā.

5.4. Ieteikumi individuālajiem aizsardzības un izmantošanas noteikumiem :

Dabas liegumā teritorijā ir spēkā "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējie aizsardzības un izmantošanas noteikumi" (noteikumi nr. 415. 22.07.2003.), ja individuālajos aizsardzības un izmantošanas noteikumos nav noteikts citādi. Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" platība –122,3 ha, robežu apraksts un shēma ir dota 13. pielikumā. Dabas liegumā noteiktas šādas funkcionālas zonas (skatīt 11. pielikumu):

- regulējamā režīma zona;
- dabas lieguma zona;
- ainavu aizsardzības zona.
- neitrālā zona.

1. Regulējama režīma zonā izveidota, lai aizsargātu tās dabas lieguma teritorijas, kurās konstatēts lielākais aizsargājamo sugu blīvums un ES nozīmes biotopi – boreālie meži, kā arī dabiskie meža biotopi un Latvijas nozīmes aizsargājami biotopi.

Regulējamā režīma zonā aizliegta jebkāda saimnieciskā un cita veida darbības, izņemot darbības, kas veicamas saskaņā ar dabas aizsardzības plānu – atļauta pārvietošanās pa

dabas taku, dabas takas uzturēšana (kritalu izvākšana, laipas izveide, trepju izveide un citi ar takas infrastruktūru saistīti pasākumi).

2. Dabas lieguma zona ir izveidota, lai saglabātu un palielinātu dabas lieguma bioloģisko daudzveidību.

Dabas liegumā zonā ir spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasības, kas attiecas uz dabas liegumiem.

Dabas lieguma zonā ir atļauts veikt organizētu bebru aizsprostu un upes sanesumu tīrīšanu, saskaņojot to ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrāciju.

Dabas lieguma zonā nepieciešams saglabāt pļavas esošajās platībās.

3. Ainavu aizsardzības zona ir izveidota, lai saglabātu Vitrupes ielejai raksturīgo, kultūrvēsturisko ainavu.

Ainavu aizsardzības zonā ir spēkā īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējo aizsardzības un izmantošanas noteikumu prasības, kas attiecas uz ainavu apvidiem.

Ainavu aizsardzības zonā aizliegts:

- 3.1. veikt rekonstruktīvo cirti;
- 3.2. veikt zemes transformāciju;
- 3.3. veikt būvniecību, kura ir pretrunā ar kultūrvēsturisko ainavu un bez saskaņošanas ar ZBR.
- 3.4. saglabāt esošās pļavu platības,

4. Neitrālā zona ir izveidota, lai nodrošinātu saimniecisko darbību esošajās viensētās un citās apbūves platībās.

Liegumā esošo lauku sētu pārbūves vai rekonstrukcijas gadījumā, ja netiek mainīts apbūves veids (dzīvojamā māja, saimnieciskā ēka utt.), tad paredzētas darbības jāsaskaņo vadoties pēc pašvaldības būvnoteikumiem.

Ja tiek vai paredzēts veikt saimniecisko darbību, kas var atstāt būtisku ietekmi uz lieguma teritoriju, tad darbības veicējam vai ierosinātajam nepieciešams veikt šīs darbības ietekmes uz Natura 2000 vietu novērtējumu un saskaņot tās ar ZBR un Valmieras reģionālo vides pārvaldi.

1. pielikums. Informatīvās sanāksmes
protokols un rīkojums par uzraudzības grupu

Dabas lieguma “Vitrupe ieleja” dabas aizsardzības plāna izstrāde

INFORMATĪVĀS SANĀKSMES PROTOKOLS

Vieta: Viļķenes pagasts, kultūras nams
Datums un laiks: 2005. gada 24. aprīlis, sākums plkst. 11.00
Piedalās: skat. dalībnieku sarakstu 1. pielikumā
Sanāksmi vada un protokolē
: L. Konošonoka, SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” projektu vadītāja

L. Konošonoka: Atklāj sēdi, iepazīstina klātesošos ar sēdes darba kārtību un dod vārdu L. Nosovai.

L. Nosova: Informē klātesošos par Dabas aizsardzības pārvaldi, tās funkcijām un pienākumiem. Pamato dabas aizsardzības plāna izstrādes nepieciešamību, izstrādes procesa gaitu.

L. Konošonoka: Informē par teritorijas nozīmi, dabas vērtībām tajā, dabas aizsardzības plāna saturu un izstrādes termiņiem.

Jautājumi un komentāri no sanāksmes dalībniekiem :

1) Vai tiks izstrādāti individuālie apsaimniekošanas noteikumi katram īpašniekam?

Atbild Laura Nosova: Plānam ir rekomendējošs raksturs, balstoties uz to tiek izstrādāti individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi visai teritorijai, ko apstiprina Ministru Kabinets.

2) Kāpēc Vitrupe dabas lieguma robežās ir iekļauts tik mazs upes posms? Kas notiks pārējos Vitrupe posmos?

Atbild Viļķenes pagasta priekšsēdētājs: priekšlikums par šo posmu nāca no pašvaldības un citi priekšlikumi netika saņemti.

Komentē Laura Nosova: ja ir pamatoti priekšlikumi par lieguma robežu izmaiņām, var rakstīt iesniegumu uz Vides ministriju, uz Dabas aizsardzības departamentu;

3) Vai šobrīd liegumā drīkst zāģēt malku, novākt kritušos kokus?

Atbild Laura Nosova: jāievēro Aizsargjoslu likums un darbības jāsaskaņo ar Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta administrāciju un reģionālo vides pārvaldi.

4) Kādas būs būvniecības iespējas lieguma teritorijā?

Atbild Laura Nosova: daudz kas atkarīgs no tā, kas paredzēts pašvaldības teritorijas plānojumā. Būvniecība aizsargājamā teritorijā ir pieļaujama atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumam. DAPā tiks izstrādāti priekšlikumi, kurās vietās ir nevēlama būvniecība un kur pieļaujama.

5) Kāda vērtība koksnei ir šobrīd lieguma teritorijā?

.Atbild Lūcija Konošonoka: Mežu biotopi tiks novērtēti DAP izstrādes gaitā, arī to sociālekonomiskā vērtība.

6) Vai būtu iespējams, ka plāna izstrādātāji satiktos ar katru privāto īpašnieku atsevišķi?

Atbild Lūcija Konošonoka: vispirms tiek sagaidīti konkrēti priekšlikumi un nepieciešamības gadījumā ir iespējams tikties individuāli.

7) Vai ir vēlama tūrisma taku izveide lieguma teritorijā?

Atbild Laura Nosova: Lieguma teritorijās pieļaujams tūrisms ar minimālu antropogēno slodzi.

8) Vai šobrīd jau ir pieejamas zemes īpašumu robežas uz kartes?

Atbild Lūcija Konošonoka: šobrīd nav, bet dati jau ir pieprasīti

Sapulci vadīja un protokolēja

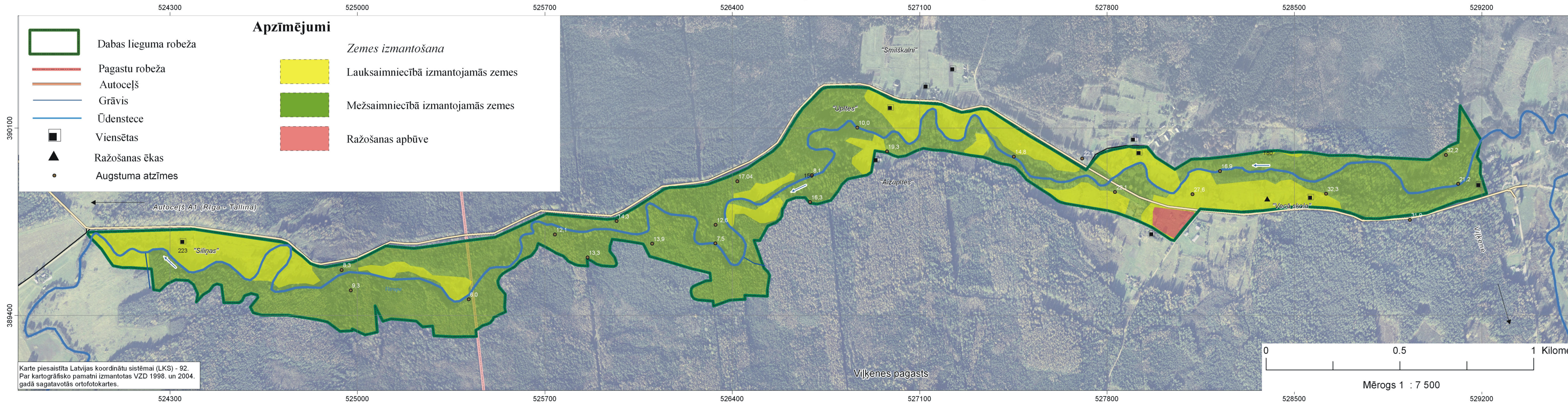
L. Konošonoka

Dalībnieku saraksts

Nr. p.k.	Vārds, Uzvārds	Organizācija vai saimniecība, ko pārstāv	Tālruna nr.
1	Laura Nosova	Dabas aizsardzības pārvalde	7509545
2	Laila Šestakovska	VAS "Latvijas valsts meži" RV mežsaimniecība	9182641
3	Dainis Groza	Īpašnieks "Ielejas"	6533331
4	Māris Gulbis	Valmieras RVP	4021657
5	Maiga Pikšeno	Limbažu virsmežniecība	6408211;4021091
6	Raimonds Fridvalds	Limbažu virsmežniecība	4023810
7	Daina Bicuka	Rīgas meža aģentūra	6439306
8	Māra Šnore	Limbažu virsmežniecība, Viļķenes m-ba	6465176
9	Māra Zēģele	Limbažu virsmežniecība, Viļķenes mežniecība	40 63135
10	Jānis Zālītis	Limbažu virsmežniecība, Avotkalna mežniecība	4022171
11	Inese Zālīte	Limbažu virsmežniecība, Avotkalna mežniecība	4041434
12	Gīta Skujiņa	Viļķenes pagasta padome	6456771
13	Valdis Janitems	Rīgas meža aģentūra	9218036
14	Andis Kārņups	Viļķenes mežniecība	4050398
15	Biruta Rukaste	Avotkalna mežniecība	4041434
16	Ēriks Zālamans	Īpašums "Mieriņi"	9128876
17	Edmunds Bisenbergs	VAS "Latvijas valsts meži"	6322316
18	Juris Bērziņš	Limbažu auto "Aizupītes"	9491653
19	Ilmārs Dzenis	Viļķenes pagasta priekšsēdētājs	9217837
20.	Imants Jakovļevs	Viļķenes pagasta padome	6404964
21.	Lūcija Konošonoka	SIA ELLE	6555264

2. pielikums. Teritorijas topogrāfiskā karte

Zemes izmantošana dabas lieguma "Vitrupe ieleja" teritorijā

3. pielikums. Zemes īpašumu karte un saraksts

Zemes īpašumtiesības dabas lieguma "Vitrupe ieleja" teritorijā

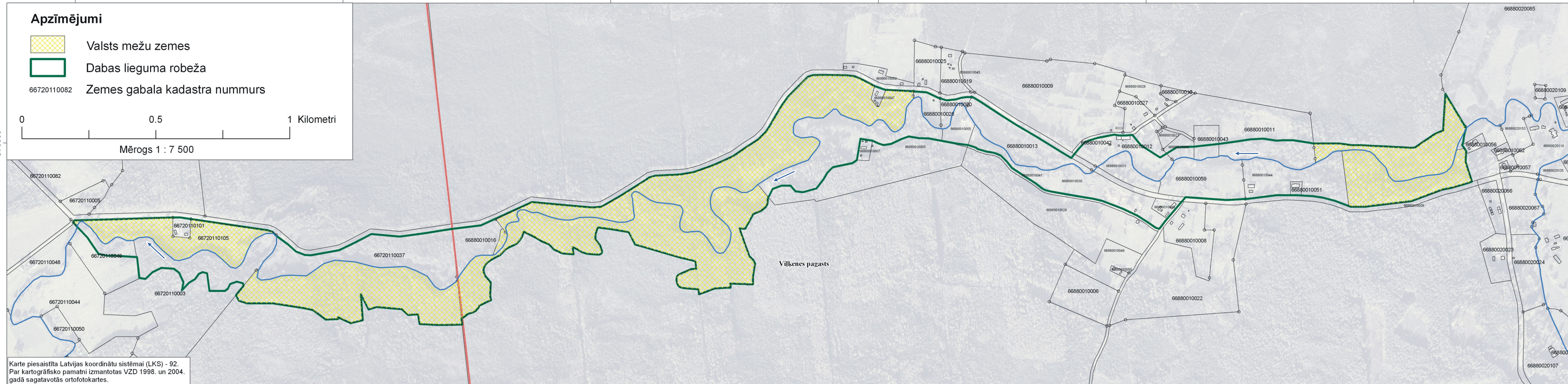
- Pagasta robeža
- Purvi
- Grants segums
- Valsts meža kvartāli
- Apbūve
- Zemesceļš

Apzīmējumi

- Valsts mežu zemes
- Dabas lieguma robeža
- 66720110082 Zemes gabala kadastra nummurs

0 0.5 1 Kilometri

Mērogs 1 : 7 500

Karte piesaistīta Latvijas koordinātu sistēmai (LKS) - 92.
Par kartogrāfisko pamatni izmantotas VZD 1998. un 2004.
gadā sagatavotās ortofotokartes.

Zemes īpašnieku saraksts

Kadastra Nr.	Īpašnieks (vārds uzvārds)	Saimniecības nosaukums	Adrese vai kontakttālrunis (ja iespējams)
66720110037	Ēriks Zālamans	“Mieriņi”	Rīga, Lāpstu iela 15-26
66720110105	VAS “Latvijas valsts meži”	„VMF” (Avotkalna mežniecība)	Rīga, Kristapa iela 30
66720110101	Guna Maksimova	“Segrumi”	Salacgrīva, Valmieras iela 9
66720110003	Jānis Lielkalns	„Jaunkālnaņi”	Limbažu raj., Limbažu pag., Ozolaine, Kalnu iela 3
66720110048	Valija Liberte	„Vārpiņas”	Salacgrīvas lauku ter., Vārpiņas
66720110049	SIA „Gulf RE”	„Silavas”	Rīga, Stabu iela 47/2
66880010016	Ēriks Zālamans	“Mieriņi”	Rīga, Lāpstu iela 15-26
66880010047	Aira Ceika	“Upītes”	Viļķenes pag., “Upītes”, p/n Vitrupe
66880010026	Tamāra Vītola	“Vidzemnieki”	Limbaži, Sporta iela 8-32
66880010020	Jānis Neivalds	“Smilškalni”	Viļķenes pag., “Smilškalni”, p/n Vitrupe
66880010055	Agris Bērziņš	“Līči”	Rīga, A.Saharova iela 20-88
66880010030	Andris Bērziņš	“Celiņi”	Viļķenes pag., “Celiņi”, p/n Vitrupe
66880010031	Andris Bērziņš	“Celiņi”	Viļķenes pag., “Celiņi”, p/n Vitrupe
66880010013	Romāns Veinbergs	“Brīdags”	Limbaži, Zāles iela 1-24
66880010012	Romāns Veinbergs	“Brīdags”	Limbaži, Zāles iela 1-24
66880010011	Romāns Veinbergs	“Brīdags”	Limbaži, Zāles iela 1-24
66880010059	Jānis Zaķis Dainis Groza	“Telejas”	Rīga, Ausmas iela 10-2 Rīga, Vaidavas iela 2/2-130
66880010049	Viļķenes pagasta padome	“Postes”	Viļķene, Dārza iela 1, p/n Viļķene
66880010041	Viļķenes pagasta padome	ceļš “Oliņi-Aizupītes”	Viļķene, Dārza iela 1, p/n Viļķene
66880010042	Viļķenes pagasta padome	ceļš “Brīdaga-centrs”	Viļķene, Dārza iela 1, p/n Viļķene
66880010058	Viļķenes pagasta padome	zeme pie Brīdagas kapiem	Viļķene, Dārza iela 1, p/n Viļķene
66880010044	Viļķenes pagasta padome	“Brīdagas vecā skola”	Viļķene, Dārza iela 1, p/n Viļķene
66880010051	Viļķenes pagasta padome	“Vecā skola”	Viļķene, Dārza iela 1, p/n Viļķene
66880010005	Juris Bērziņš	“Aizupītes”	Viļķene, Briežu gatve 8, p/n Viļķene
66880010063	Juris Bērziņš	“Klinšukrasti”	Viļķene, Briežu gatve 8, p/n Viļķene
66880010034	VAS “Latvijas valsts meži”		Rīga, Kristapa iela 30
66880010036	VAS “Latvijas valsts meži”		Rīga, Kristapa iela 30

4. pielikums. Vitrupes hidrobioloģiskā
apsekojuma apraksts

Vitrupes hidrobioloģiskā apsekojuma apraksts

Nr	Posma raksturojums	Dziļums	Grunts	Dominējošās makrofitu asociācijas	Upes aizaugums %	Noēnojums %	Makroskopiskās aļģes (ES un LR aizsargājamie biotopi)	Zoobentoss (dominējošās un <u>retās</u> sugas)
1.	Lab. pusē stāvs krasts	0,2 - 0,4m	Granšaina, akmeņi, akmeņu krāvumi	<i>Carex</i> spp., <i>Sparganium</i> spp., <i>Typha</i> sp., <i>Potamogeton</i> spp., <i>Fontinalis antipyretica</i> (uz akmens substrāta),	10	80	<i>Hildenbrandia rivularis</i>	<i>Theodoxus fluviatilis</i> , <i>Ancylus fluviatilis</i> , <i>Radix</i> spp., <i>Viviparus viviparus</i> , <i>Brachicercus harrisella</i> , <i>Ephemerella ignita</i>
2.	Lēzeni krasti	0,3 - 0,6m	Dūņa	<i>Nyphar lutea</i> , <i>Fontinalis antipyretica</i> , reti	25	50	Reti- <i>H. rivularis</i> akmeņu noēnotajā daļā	<i>Radix</i> spp., <i>Unio crassus</i> , <i>Caenis horaria</i> , <i>Gyrinus marinus</i> , <i>Chironomidae</i>
3.	Lēzeni krasti	0,8m	Smilts	<i>Nyphar lutea</i>	10	50	Reti - <i>H. rivularis</i> akmeņu noēnotajā daļā	<i>Molana angustata</i> , <i>Radix ovata</i> , <i>Sphaerium</i> spp., <i>Baetis</i> spp.
4.	Stāvi krasti	0,8m	Smilts, reti oļi un akmeņi	<i>Potamogeton</i> spp., <i>Sparganium</i> sp., <i>Sagittaria sagittifolia</i> , <i>Carex</i>	45	60	Reti - <i>H. rivularis</i> akmeņu noēnotajā daļā	<i>Theodoxus fluviatilis</i> , <i>Ancylus fluviatilis</i> , <i>Radix</i> spp.,

				spp., <i>Eleocharis</i> sp., uz akmeņiem – <i>Fontinalis</i> sp. <i>Nyphar lutea</i>				<i>Viviparus viviparus</i> , <i>Gammarus pulex</i> , <i>Brachicercus harrisella</i> , <i>Ephemerella ignita</i>
5.	Lēzeni krasti, upē masveidā sakrituši koki	0,3m	Rupja grants un akmeņi	<i>Fontinalis</i> sp	10	>80	<i>Hildenbrandia rivularis</i>	<u><i>Theodoxus fluviatilis</i></u> , <u><i>Ancylus fluviatilis</i></u> , <i>Ephemerella ignita</i> , <i>Heptagenia sulphurea</i> , <i>Gammarus pulex</i> <i>Limnophilus</i> spp.
6.	Upē masveidā sakrituši koki	0,4m	Rupja grants, akmeņi	uz akmeņiem <i>Fontinalis</i> sp.	10	>80	<i>Hildenbrandia rivularis</i>	<i>Radix ovata</i> , <i>Limnaea stagnalis</i> , <i>Caenis horaria</i> , <i>Spongia</i> sp.
7.	Auksti krasti, upē sakrituši koki	0,3m	Smilšmāls	<i>Nyphar lutea</i> , uz akmeņiem <i>Fontinalis</i> sp.	5	>80	Reti - <i>H. rivularis</i> akmeņu noēnotajā daļā	<i>Unio tumidus</i> , <u><i>Unio crasus</i></u> , <i>Viviparus viviparus</i> , <i>Acari</i> spp.
8.	Auksti krasti, upē sakrituši koki, krastos aug - masveidā lakši !!!	0,3 - 0,8m	Smilšmāls, oļi, reti akmeņi	<i>Nyphar lutea</i> , uz akmeņiem <i>Fontinalis</i> sp.	10	>75	Reti - <i>H. rivularis</i> akmeņu noēnotajā daļā	<i>Unio tumidus</i> , <u><i>Unio crasus</i></u> , <i>Viviparus viviparus</i> , <i>Acari</i> spp., <i>Caenis</i> spp., <i>Ephemerella</i>

								<i>ignita</i> , <i>Glossiphonia</i> <i>complanata</i>
9.	Kreisajā krastā divi avoti, upē krustām-šķērsām sakrituši lieli koki; kr.kr. lakši, augsti krasti, smilšakmeņu atsegumi	0,4 - 0,6m	Smilts, grants, reti akmeņi	Uz akmeņiem <i>Fontinalis</i> sp.	15	70	<i>H. rivularis</i> - akmeņu noēnotajā pusē	<i>Leuctra</i> sp., <i>Sphaerium</i> spp., <i>Pisidium henslovarum</i> , <i>Orectochilus villosus</i> , <i>Gammarus pulex</i> , <i>Gerris lacustris</i> , <i>Halesus</i> sp
10.	Labajā krastā - mājas, netālu no ceļa sagāzti sadzīves atkritumi	0,3 - 0,5m	Oļi, akmeņi, raupja grants, upē cilvēka izveidoti akmeņu krāvumi	<i>Carex</i> spp, <i>Typha</i> sp , <i>utomus umbellatus</i> , <i>Schoenoplectus lacustris</i> , <i>Potamogeton</i> spp., <i>Sparganium</i> sp., <i>Sagittaria sagittifolia</i> , <i>Eleocharis</i> sp., uz akmeņiem – <i>Fontinalis</i> sp.	40	20	<i>H. rivularis</i> - akmeņu noēnotajā pusē, <i>Batrachospermum</i> sp.	<u>Theodoxus fluviatilis.</u> <u>Ancylus fluviatilis.</u> <i>Radix</i> spp., <i>Viviparus viviparus</i> , <i>Gammarus pulex</i> , <i>Brachycercus harrisella</i> , <i>Ephemerella ignita</i> , <i>Sphaerium</i> spp., <i>Simuliidae</i> .
11.	Krasti apauguši ar lapu kokiem, kr.kr. pļavas, taka		Oļi, akmeņi, raupja grants	<i>Carex</i> spp, <i>Schoenoplectus lacustris</i> , <i>Typha</i> sp, <i>Potamogeton</i> spp., <i>Sagittaria</i>	50	45	<i>H. rivularis</i> - akmeņu noēnotajā pusē	<u>Theodoxus fluviatilis.</u> <u>Ancylus fluviatilis.</u> <i>Radix</i> spp., <i>Viviparus</i>

				<i>sagittifolia</i> , <i>Eleocharis</i> sp., uz akmeņiem – <i>Fontinalis</i> sp.				<i>viviparus</i> , <i>Gammarus pulex</i> , <i>Asellus aquaticus</i> , <i>Brachycercus</i> <i>harrisella</i> , <i>Ephemerella</i> <i>ignita</i> ,
12.	Krasti apauguši ar lapu kociem	0,6m	Oļi, akmeņi, rupja grants, vietām atstraumē dūņa	<i>Carex</i> spp, <i>Typha</i> sp., <i>Potamogeton</i> spp., <i>Sagittaria</i> <i>sagittifolia</i> , <i>Eleocharis</i> sp., uz akmeņiem – <i>Fontinalis</i> sp.	70	30	<i>H. rivularis</i> - akmeņu noēnotajā pusē	<u>Theodoxus</u> <u>fluviatilis</u> , <u>Ancylus fluviatilis</u> , <i>Radix</i> spp., <i>Unio</i> <i>crassus</i> , <i>Unio</i> spp., <i>Viviparus</i> <i>viviparus</i> , <i>Gammarus pulex</i> , <i>Ephemerella</i> <i>ignita</i> , <i>Sphaerium</i> spp.,
13.	Krasti apauguši ar lapu kociem un krūmiem, vietām saliņas	0,5 - 1,0	Oļi, akmeņi, raupja grants	<i>Carex</i> spp, <i>Typha</i> sp., <i>Potamogeton</i> spp., <i>Sagittaria</i> <i>sagittifolia</i> , <i>Eleocharis</i> sp., uz akmeņiem – <i>Fontinalis</i> sp.	50	40	<i>H. rivularis</i> - akmeņu noēnotajā pusē	<u>Theodoxus</u> <u>fluviatilis</u> , <u>Ancylus fluviatilis</u> , <i>Radix</i> spp., <i>Gammarus pulex</i> , <i>Ephemerella</i> <i>ignita</i> , <i>Baetis</i> sp., <i>Sphaerium</i> spp., <i>Limnephilus</i> sp., <i>Chironomidae</i>
14.	Lapu koki, lab.		Oļi, akmeņi,	<i>Carex</i> spp, <i>Typha</i> sp	40	60	<i>H. rivularis</i> -	<i>Radix</i> spp.,

	kr. Lēzens		raupja grants	<i>s, Potamogeton spp., Sagittaria sagittifolia, Eleocharis sp., uz akmeņiem – Fontinalis sp.</i>			akmeņu noēnotajā pusē, <i>Batrachospermum</i> sp	<i>Viviparus viviparus, Gammarus pulex, Heptagenia sulphurea, Ephemerella ignita, Sphaerium spp., Chironomidae, Oligochaeta</i>
15.	Kr.kr. augstāks, labais – lēzens, nolaidens, pavasarī applūst.	0,5 – 1,2	Oļi, akmeņi, raupja grants	<i>Carex spp, Typha sp, Butomus umbellatus, Potamogeton spp., Sparganium sp., Sagittaria sagittifolia, Eleocharis sp., uz akmeņiem – Fontinalis sp.</i>	50	40	<i>H. rivularis</i> - akmeņu noēnotajā pusē, <i>Batrachospermum</i> sp.	<i>Bithynia tentaculata, Valvata piscinalis, Pisidium spp., <u>Ancylus fluviatilis</u>, Baetis spp., Chironomidae, Oligochaeta</i>

5. pielikums. Pētāmās teritorijas pļavu
inventarizācijas rezultātu apkopojums

Pētāmās teritorijas pļavu inventarizācijas rezultātu apkopojums

Nr. K artē	biotops	LB klasifikatora kods	Latvijā īpaši aizsargājams	ES nozīmes biotopa kods	Retas un aizsargājamās sugas
	Plūksnainās īskājes <i>Brachypodium pinnatum</i> pļavas	E.1.4.3.			
nelielās platības, kaļķainās augsnēs, pļavās, kur pārtraukta apsaimniekošana.					
	vilkakūlas <i>Nardus</i> pļavas aizaug, vietām sausākās vilkakūlas <i>Nardus</i> pļavas	E.2.1. E.2.1.1.	+	6230* sugām bagāts stāvās vilkakūl as <i>Nardus stricta</i> pļavas smilšain ās augsnēs	
Lielākoties izmantotas ganīšanai, sastopamas samērā bagātās augsnēs, kurās visu veģetācijas periodu vai tā lielāko daļu ir vidēji bagāti mitruma apstākļi.					
	atmatu pļavas var nodalīt parastās smaržzales <i>Anthoxanthum odoratum</i> - parastā vizuļa <i>Briza media</i> pļavas – sugām bagātas un vecas atmatas parastās smaržzales <i>Anthoxanthum odoratum</i> - parastās smilgas <i>Agrostis tenuis</i> pļavas	E.2.2. E.2.2.2. E.2.2.1.		vietām, nelielās platībās 6270* sugām bagātas atmatu pļavas	

Lakstaugu sabiedrības ganībās, veidojas skābās līdz vidēji skābās augsnēs. Veido lielāko daļu teritorijā vēl neaizaugušo pļavu.					
	Parastās vīgriezes <i>Filipendula ulmaria</i> pļavas	E.3.2.6.			
Mitras pļavas reljefa iepakās un palienēs, kuras ilgstoši neapsaimniekotas un zaudējušas sākotnējo sugu daudzveidību, pārveidojušās par parastās vīgriezes tīraudzēm					
	Slotiņu cieras <i>Calamagrostis epigeios</i> pļavas	E.3.2.7.			
Mitras pļavas reljefa pazeminājumos, aizaugošas					
	<i>Deschampsia cespitosa</i> pļavas	E.3.2.8.			
Aizaugošas pļavas					
	Zilganās seslērijas <i>Sesleria caerulea</i> pļavas	E.3.3.2.	+		<i>Sesleria caerulea</i>
Mitras pļavas kalķainās augtenēs ar augstu gruntsūdens līmeni					
	Augsto grīšļu pļavas	E.4.3.		šaurā joslā, vietām, 6450 upju palieņu pļavas	
	Podagras gārsas <i>Aegopodium podagraria</i> un meža suņuburkšķa <i>Anthriscus sylvestris</i> audzes	E.5.1.2. E.5.1.3.			
	atklātas lauces upes malā, ar pļavu veģetācijas pazīmēm	nav			
Eitroficētas platības atpūtas vietās, zemsedzi izkoptajos retu koku parkveida nogabalos					
Nitrofilas augstzaļu sabiedrības, sastopamas aizaugošās upju palienēs, kā arī aizaugot īstajām pļavām					
	Augsto kārklū un vītolu krūmāji	F.6.1.			

Aizaugušo pļavu vietās					
	tīrumi un dārzi	I			
	runderāli biotopi atmatas nezālienes ceļi un ceļmalas citas transporta un komunikāciju trases	K K.1. K.2. K.3. K.7.			
	ciemu dzīvojamā apbūve, viensētas	L.2. Nav klasifikatorā			
	citas saimnieciskas būves – gateris	L.3.			

6. pielikums. Ornitofaunas apsekojuma
rezultātu kopsavilkums

Ornitofaunas apsekojuma rezultātu kopsavilkums

Aizsargājamas putnu sugas

Nr.p.k	Nosaukums	Latīniskais nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS	MIK
1.	Bikšainais apogs	<i>Aegolius fumereus</i>	3	BD I	II	+	+
2.	Lauka cīrulis	<i>Alauda arvensis</i>		BD II/2	III		
3.	Zivjdzēnītis	<i>Alcedo atthis</i>	3	BD I	II	+	
4.	Garkaklis	<i>Anas acuta</i>		BD II/1;III/2	III		
5.	Platknābis	<i>Anas clypeata</i>		BD II/1;III/2	III		
6.	Krīklis	<i>Anas crecca</i>		BD II/1;III/2	III		
7.	Baltvēderis	<i>Anas penelope</i>		BD II/1;III/2	III		
8.	Meža pīle	<i>Anas platyrhynchos</i>		BD II/1;III/1	III		
9.	Prīkšķe	<i>Anas querquedula</i>		BD II/1	III		
10.	Pelēkā pīle	<i>Anas strepera</i>		BD II/1	III		
11.	Baltpieres zoss	<i>Anser albifrons</i>		BD II/2;III/2	III		
12.	Meža zoss	<i>Anser anser</i>	3	BD II/1;III/2	III	+	
13.	Sējas zoss	<i>Anser fabalis</i>		BD II/1	III		
14.	Klinšu ērglis	<i>Aquila chrysaetos</i>	1	BD I	II	+	+
15.	Mazais ērglis	<i>Aquila pomarina</i>		BD I		+	+
16.	Cekulpīle	<i>Aythya fuligula</i>		BD II/1;III/2	III		
17.	Brūnkaklis	<i>Aythya ferina</i>		BD II/1;III/2	III		
18.	Mežirbe	<i>Bonasa bonasia</i>		BD I;II/2	III	+	
19.	Lielais dumpis	<i>Botaurus stellaris (L.)</i>	3	BD I	II	+	+
20.	Ūpis	<i>Bubo bubo</i>	1	BD I	II	+	+
21.	Gaigala	<i>Bucephala clangula</i>		BD II/2	III		
22.	Vakarlēpis	<i>Caprimulgus europaeus</i>	4	BD I	II	+	
23.	Baltvaigu zīriņš	<i>Chlidonias hybrida</i>		BD I	II	+	+
24.	Baltsparnu zīriņš	<i>Chlidonias leucopterus</i>	3		II	+	+
25.	Melnais zīriņš	<i>Chlidonias niger</i>		BD I	II	+	+
26.	Baltais stārķis	<i>Ciconia ciconia</i>		BD I	II	+	
27.	Melnais stārķis	<i>Ciconia nigra</i>	3	BD I	II	+	+
28.	Niedru lija	<i>Circus aeruginosus (L.)</i>		BD I	II	+	
29.	Lauku lija	<i>Circus cyaneus</i>	1	BD I	II	+	
30.	Grieze	<i>Crex crex (L.)</i>	2	BD I	II	+	

Nr.p.k	Nosaukums	Latīniskais nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS	MIK
31.	Mazais gulbis	<i>Cygnus columbianus</i>		BD I	II	+	
32.	Ziemeļu gulbis	<i>Cygnus cygnus (L.)</i>	3	BD I	II	+	+
33.	Paugurknābja gulbis	<i>Cygnus olor</i>		BD II/2	III		
34.	Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	3	BD I	II	+	+
35.	Melnādzilna	<i>Dryocopus martius</i>		BD I	II	+	
36.	Lauka piekūns	<i>Falco tinnunculus L.</i>	1	BD I	II	+	
37.	Purva piekūns	<i>Falco columbarius</i>	1	BD I	II	+	
38.	Mērkaziņa	<i>Gallinago gallinago</i>		BD II/1;III/2	III		
39.	Ķikuts	<i>Gallinago media</i>	1	BD I	II	+	
40.	Silis	<i>Garrulus glandarius</i>		BD II/2			
41.	Dzērve	<i>Grus grus</i>	3	BD I	II	+	
42.	Jūras ērglis	<i>Haliaeetus albicilla (L.)</i>	1	BD I	II	+	+
43.	Sudrabkaija	<i>Larus argentatus</i>		BD II/2	III		
44.	Kaijaks	<i>Larus camus</i>		BD II/2	III		
45.	Brūnā čakste	<i>Lanius collurio</i>		BD I	II	+	
46.	Mazais ķīris	<i>Larus minutus</i>		BD I	II	+	+
47.	Lielais ķīris	<i>Larus ridibundus</i>		BD II/2	III	+	+
48.	Sila cīrulis	<i>Lullula arborea</i>		BD I	III	+	
49.	Vistilbe	<i>Lymnocyptes minimus (Brunn.)</i>	0	BD II/1;III/2	III	+	
50.	Melnā puskuitala	<i>Limosa limosa (L.)</i>	2	BD II/2	III	+	
51.	Lielā gaura	<i>Mergus merganser L.</i>	2	BD I/2	III	+	+
52.	Kuitala	<i>Numenius arquata</i>	2		III	+	
53.	Zivjērglis	<i>Pandion haliaetus</i>	3	BD I	II	+	+
54.	Ķīķis	<i>Pernis apivorus</i>		BD I		+	
55.	Gugatnis	<i>Philomachus pugnax (L.)</i>	2	BD I;II/2	III	+	
56.	Žagata	<i>Pica pica</i>		BD II/2			
57.	Trīspirkstu dzenis	<i>Picoides tridactylus</i>	3	BD I	II	+	+
58.	Pelēkā dzilna	<i>Picus camus</i>		BD I	II	+	
59.	Ragainais dūkuris	<i>Podiceps auritus (L.)</i>	2	BD I	II	+	
60.	Ormanītis	<i>Porzana porzana (L.)</i>	2	BD I	II	+	
61.	Mazais ormanītis	<i>Porzana parva (Scop.)</i>	3	BD I	II	+	
62.	Dumbcālis	<i>Rallus aquaticus</i>		BD II/2	III		
63.	Somzīlīte	<i>Remiz pendulinus (L.)</i>	3		III	+	
64.	Sloka	<i>Scolopax rusticola</i>		BD II/1;III/2	III		
65.	Upes zīriņš	<i>Sterna hirundo</i>		BD I	II	+	+
66.	Parastā ūbele	<i>Streptopelia turtur</i>		BD II/2	III		
67.	Mājas strazds	<i>Sturnus vulgaris</i>		BD II/2	III		
68.	Mazais dūkuris	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	3		II	+	
69.	Rubenis	<i>Tetrao tetrix</i>	3	BD I;II/2	III	+	
70.	Mednis	<i>Tetrao urogallus</i>	3	BD	II	+	+

Nr.p.k	Nosaukums	Latīniskais nosaukums	SG	ES	BK	ĪAS	MIK
				I; II/2; III/2			
71.	Tumšā tilbīte	<i>Tringa erythropus</i>		BD II/2	III		
72.	Liela tilbīte	<i>Tringa nebularia</i>		BD II	II		
73.	Pļavas tilbīte	<i>Tringa totanus (L.)</i>	2	BD II/2	III	+	
74.	Purva tilbīte	<i>Tringa glareola L.</i>		BD I	II	+	
75.	Plukšķis	<i>Turdus iliacus</i>		BD II/2	III		
76.	Melnais meža strazds	<i>Turdus merula</i>		BD II/2	III		
77.	Dziedātājstrazds	<i>Turdus philomelos</i>		BD II/2	III		
78.	Pelēkais strazds	<i>Turdus pilaris</i>		BD II/2	III		
79.	Ķīvīte	<i>Vanellus vanellus</i>		BD II/2	III		

Skaidrojums:

SG – aizsardzības kategorija Latvijas Sarkanajā Grāmatā

ES – Eiropas Savienības Direktīva par dabisko biotopu un savvaļas dzīvnieku un augu sugu aizsardzību 92/43/EEC, II un IV pielikums

BK – Bernes konvencija

ĪAS – īpaši aizsargājama suga, 1. pielikums MK 2000. gada 14. novembra noteikumiem Nr. 396

MIK – sugas aizsardzībai veidojams mikroliegums, 1. pielikums 2001. gada 30. janvāra MK noteikumiem Nr. 45.

7. pielikums. Dabiskie un potenciālie
dabiskie meža biotopi

**Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" teritorijā konstatētie
dabiskie (potenciālie dabiskie) meža biotopi**

Nr.p.k.	Kvartāls	Nogabals	Platība, ha	PDMB vai DMB	Nosaukums
1.	110	22	0,7	DMB	Nogāzes mežs
2.	110	26	0,7	PDMB	Lapu koku mežs
3.	110	27	1,5	PDMB	Lapu koku mežs
4.	110	28	1,3	DMB	Platlapju mežs
5.	110	29	0,7	DMB	Platlapju mežs
6.	110	30	1,6	DMB	Skuju koku mežs
7.	111	21	0,8	DMB	Platlapju mežs
8.	111	23	0,6	DMB	Platlapju mežs
9.	111	24	0,5	DMB	Platlapju mežs
10.	111	25	0,7	DMB	Skuju koku mežs
11.	117	2	0,6	DMB	Lapu koku mežs
12.	117	3	2,4	DMB	Platlapju mežs
13.	118	1	2,8	DMB	Lapu koku mežs
14.	118	8	0,5	DMB	Platlapju mežs
15.	118	11	0,8	DMB	Avotains mežs
16.	119	4	0,3	DMB	Lapu koku mežs
17.	119	2	0,6	PDMB	Mistrots skuju-lapu koku mežs
18.	119	9	2,0	DMB	Lapu koku mežs
19.	119	14	0,6	DMB	Avotains mežs
20.	115	9	0,9	PDMB	Slapjš egļu mežs

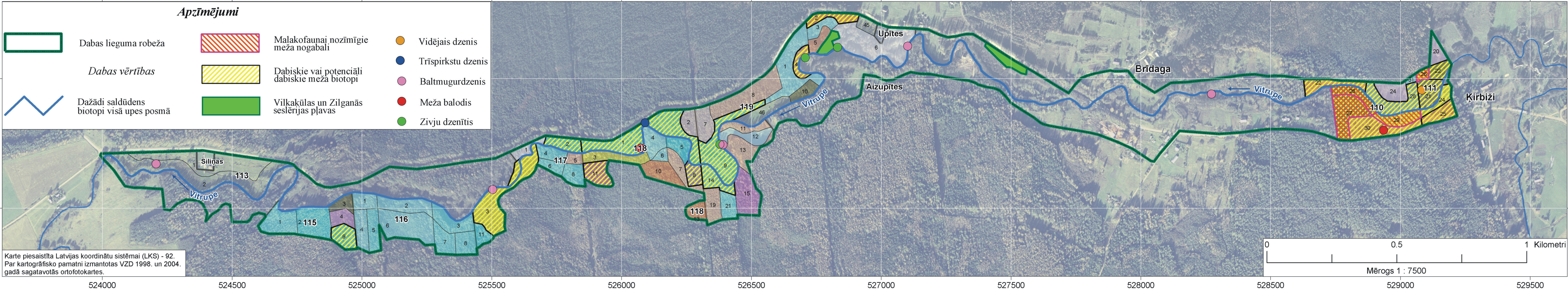
8. pielikums. Dabas vērtību karte

Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" aizsargājamo dabas vērtību karte (2005.g.)

524000 524500 525000 525500 526000 526500 527000 527500 528000 528500 529000 529500

Apzīmējumi

	Dabas lieguma robeža		Malakofaunai nozīmīgie meža nogabali		Vidējais dzenis
	Dažādi saldūdens biotopi visā upes posmā		Dabiskie vai potenciāli dabiskie meža biotopi		Trīspirkstu dzenis
			Vilkakūlas un Zilganās seslērijas pļavas		Baltmugurdzenis
					Meža balodis
					Zivju dzenītis

Karte piesaistīta Latvijas koordinātu sistēmai (LKS) - 92. Par kartogrāfisko pamatni izmantotas VZD 1998. un 2004. gadā sagatavotās ortofotokartes.

0 0.5 1 Kilometri
Mērogs 1 : 7500

524000 524500 525000 525500 526000 526500 527000 527500 528000 528500 529000 529500

9. pielikums. Informatīvās zīmes aizsargājamo
teritoriju apzīmēšanai - formāts un lietošanas
kārtība

Informatīvās zīmes aizsargājamo teritoriju

apzīmēšanai - formāts un lietošanas kārtība.

kā noteikts Ministru Kabineta "Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vispārējos aizsardzības un izmantošanas noteikumos" (Nr. 415, 22.07.2003.)

1. Informatīvā zīme aizsargājamo teritoriju apzīmēšanai (turpmāk – zīme) ir zaļš kvadrātveida laukums baltā ietvarā ar stilizētu ozollapas piktogrammu.

2. Zīmes krāsas (krāsu standarti norādīti *PANTONE*, *CMYK* un *ORACAL* sistēmās) ir šādas:

- 2.1. kvadrātveida laukums (ozollapas piktogrammas fons) - gaiši zaļā krāsā (*PANTONE 362C* vai *C70 M0 Y100 K0*, vai *ORACAL ECONOMY 064 (yellow green)*);
- 2.2. ozollapas piktogramma - baltā krāsā;
- 2.3. ozollapas piktogrammas kontūra un ozollapas dzislojums - tumši zaļā krāsā (*PANTONE 3425C* vai *C100 M0 Y78 K42*, vai *ORACAL ECONOMY 060 (dark green)*);
- 2.4. zīmes ietvars - baltā krāsā.

3. Zīmes lietošanas kārtība:

3.1. uzstādot zīmi dabā, izvēlas vienu no šādiem izmēriem:

- 3.1.1. 300 x 300 mm;
- 3.1.2. 150 x 150 mm;
- 3.1.3. 75 x 75 mm;

3.2. poligrāfiskajos izdevumos zīmes izmēru, saglabājot kvadrāta proporcijas, izvēlas atbilstoši lietotajam mērogam, bet ne mazāku kā 5 x 5 mm;

3.3. pārējos gadījumos, kas nav minēti šī pielikuma 3.1. un 3.2. apakšpunktā, var lietot dažādu izmēru zīmes, saglabājot kvadrāta proporcijas;

3.4. zīme nav uzstādāma uz ceļiem (arī sliežu ceļiem).

10. Pielikums. Ieteikumi informācijas
stenda sagatavošanai

Ieteikumi informācijas stendu (Z.2. un Z.3.) sagatavošanai.

Sagatavošanai izmantota saziņas rokasgrāmata "Kā pastāstīt par dabu ar informācijas stendu un bukletu palīdzību"¹):

1. Teksts drīkst aizņemt ne vairāk kā 50% no informācijas stenda virsmas. Nepieciešams atstāt daudz brīvu vietu starp ilustrācijām un tekstu.
2. Neizmantojot tikai LIELOS BURTUS.
3. Attālumam starp rindiņām jābūt nedaudz lielākam nekā burtu lielumam.
4. Burtu lielums atkarīgs no tā, no kāda attāluma apmeklētājiem jāspēj teksts salasīt:

Lielums	Lasišanas attālums
12 p	45 cm
18 p	70 cm
24 p	90 cm
28 p	115 cm
36 p	135 cm
48 p	180 cm
60 p	230 cm
72 p	275 cm

Patīkams lielums pamatteksta lasīšanai ir, piemēram, 20 p, kas izmantots, rakstot šo tekstu. Virsrakstam ir jābūt salasāmam no krietna attāluma, un tas jāraksta ar 72 p burtiem.

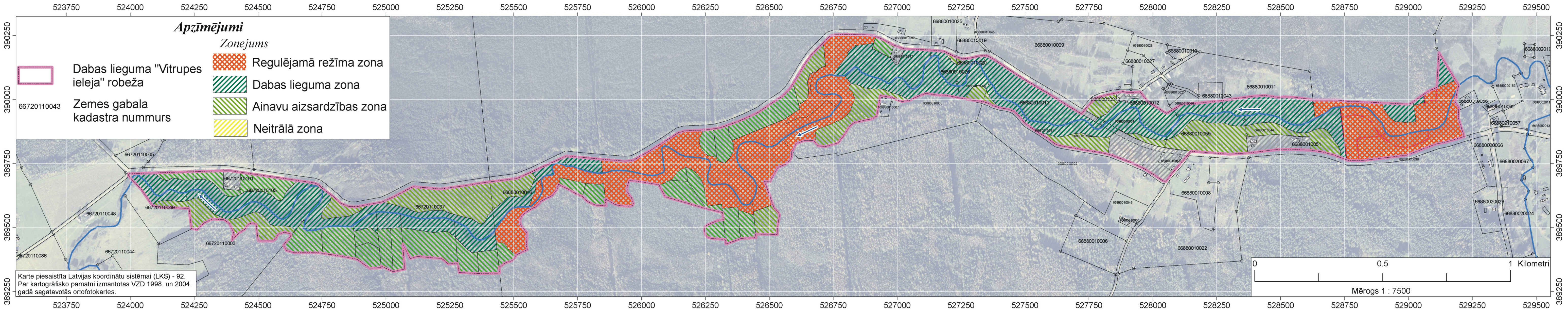
5. Vienā slejas līnijā var ietilpt 10-12 vārdus. Labs slejas platums ir 10 – 12 cm, bet tas atkarīgs gan no uzraksta, gan burtu lieluma.
6. Uz stenda jābūt redzamam, kas to izlīcis. Apmeklētājam ir jāzina, kā pārziņā atrodas šis apvidus. Uz stenda jāraksta nosaukums un telefona numurs, vēlams arī logo un adrese.
7. Tekstam jābūt īsam un skaidram. Pētījumi rāda, ka lielākā daļa apmeklētāju lasīšanai velta tikai 30 – 45 sekundes un tad dodas tālāk. Šajā laikā tie paspēj izlasīt augstākais 225 vārdus.
8. Virsrakstam ir jābūt labi saskatāmam no attāluma un jārada interese.

¹ LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2002.

9. Karte ir ļoti nepieciešama, lai sniegtu apmeklētājiem apvidus pārskatu, pirms viņi dodas to aplūkot.
10. Pētījumi ir pierādījuši, ka apmeklētāji ir pozitīvi noskaņoti pret aizliegumiem un norādījumiem, ja tiem seko paskaidrojums. Aizliegumu ieteicams pavērst pozitīvā virzienā, piemēram rakstot: "Tavs suns šeit tiek laipni gaidīts, bet viņam ir jābūt pie saites, tā izrādot cieņu pārējiem apmeklētājiem", nevis "Suņiem aizliegts brīvi skraidīt".
11. Attēli labi piesaista uzmanību. Daudz vairāk cilvēku izlasa parakstus zem attēliem, nevis vienkāršu tekstu. Ieteicams ievietot attēlus un tekstu strukturēt kā paskaidrojumus tiem.

11. Pielikums. Dabas lieguma funkcionālo
zonu shēma un tabula ar
iedalījumu funkcionālajās zonās

Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" zonējuma karte

Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" funkcionālo zonu robežu apraksts

Regulējamā režīma zona (RRZ) (platība 32.5 ha).

Zonā ietilpst:

Nr.p.k.	Īpašums, kadastra numurs	Kvartāls	Nogabali
1.	AS "LVM", 66880010034	110	22., 26., 27., 28., 29., 30.
2.		111	26., 21., 22., 23., 24., 25.
3.	AS "LVM", 66880010036	117	3., 4., 5.
		118	11., 8., 5., 4., 3., 1.
		119	46., 14., 13., 12., 11., 10., 9., 5., 4., 3., 2., 15. - daļa AAZ, 1. - daļa AAZ.
5.	"Aizupītes" 66880010005 daļa		

(AS "Latvijas valsts meži" kvartālu un nogabalu numerācija pēc 2001. g. inventarizācijas)

Dabas lieguma zona (DLZ) (platība 42.1 ha ha).

Ainavu aizsardzības zona (AAZ) (platība 42.1 ha)

Neitrālā zona (NZ) (platība 5.6 ha)

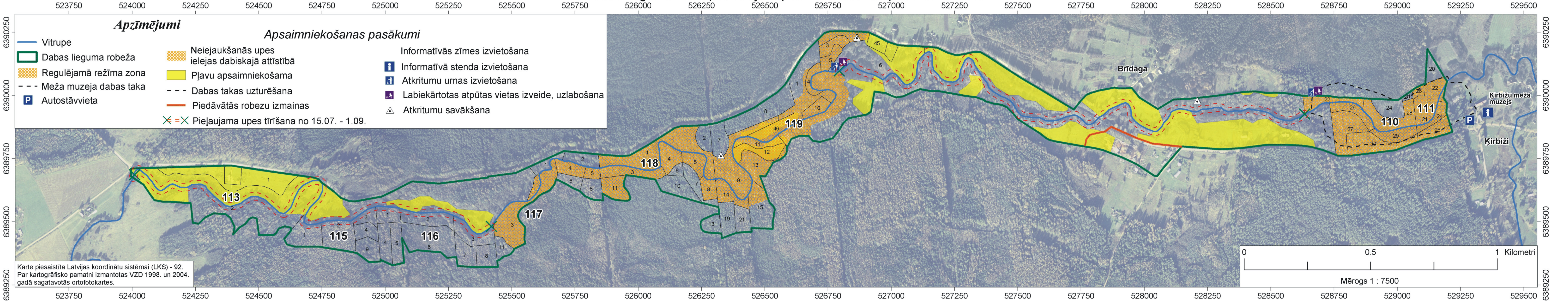
Šo zonu apraksts dots tabulas veidā:

Īpašnieks	Īpašums	Kadastra Nr.	Zonējums	Papildus informācija par īpašumu	
SIA „Gulf RE”	„Silavas”	66720110049	AAZ	daļa	
			DLZ	daļa	
Guna Maksimova	„Segrumi”	66720110101	NZ	viss	
Jānis Lielkalns	„Jaunkālniņi”	66720110003	AAZ	daļa	
			DLZ	daļa	
Ēriks Zālamans	„Mieriņi”	66720110037	AAZ	daļa	kopā viss
			DLZ	daļa	
Ēriks Zālamans	„Mieriņi”	66880010016	AAZ	daļa	
			DLZ	daļa	
Juris Bērziņš	„Aizupītes”	66880010005	AAZ	daļa	
			DLZ	daļa	
			RRZ	daļa	
Aira Ceika	„Upītes”	66880010047	NZ	viss	
Tamāra Vītola	„Vidzemnieki”	66880010026	AAZ	daļa	kopā viss
			DLZ	daļa	
Jānis Neivalds	„Smilškalni”	66880010020	AAZ	daļa	kopā viss
			DLZ	daļa	
Agris Bērziņš	„Līči”	66220010055	AAZ	daļa	kopā viss
			DLZ	daļa	
Romāns Veinbergs	„Bridags”	66880010013	DLZ	viss	
Andris Bērziņš	„Celiņi”	66880010030	DLZ	daļa	kopā viss
			AAZ	daļa	
			NZ	daļa	

Viļķenes pagasta padome	“Postes”	66880010049	NZ	viss	
Romāns Veinbergs	“Brīdags”	66880010012	AAZ	daļa	kopā viss
			DLZ	daļa	
			NZ	daļa	
Andris Bērziņš	“Celiņi”	66880010031	AAZ	daļa	kopā viss
			DLZ	daļa	
			66880010050	DLZ	
		66880010043	DLZ	daļa	
Jānis Zakis	“Telejas”	66880010059	AAZ	daļa	kopā viss
Dainis Groza			DLZ	daļa	
Romāns Veinbergs	“Brīdags”	66880010011	DLZ	daļa	
Viļķenes pagasta padome	“Brīdagas vecā skola”	66880010044	DLZ	daļa	kopā viss
			AAZ	daļa	
			NZ	daļa	
Viļķenes pagasta padome	“Vecā skola”	66880010051	NZ	viss	

12. Pielikums. Apsaimniekošanas pasākumu karte

Dabas lieguma "Vitrupes ieleja" apsaimniekošanas pasākumu karte

Apzīmējumi

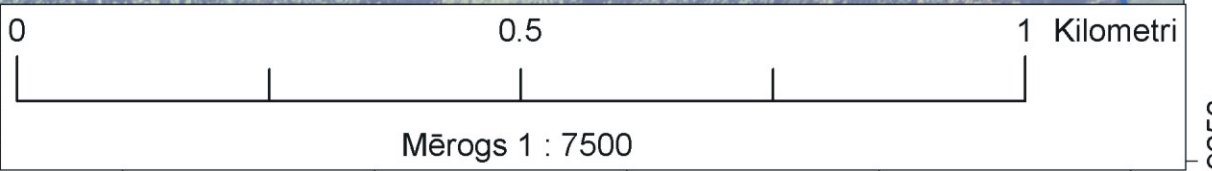
- Vitrupe
- Dabas lieguma robeža
- Regulējamā režīma zona
- Meža muzeja dabas taka
- P Autostāvvietā

Apsaimniekošanas pasākumi

- Neiejaukšanās upes ielejas dabiskajā attīstībā
- Pļavu apsaimniekošana
- Dabas takas uzturēšana
- Piedāvātās robežu izmaiņas
- X = X Pieļaujama upes tīrīšana no 15.07. - 1.09.

- i Informatīvās zīmes izvietošana
- i Informatīvā stenda izvietošana
- i Atkritumu urnas izvietošana
- i Labiekārtotas atpūtas vietas izveide, uzlabošana
- △ Atkritumu savākšana

Karte piesaistīta Latvijas koordinātu sistēmai (LKS) - 92.
Par kartogrāfisko pamatni izmantotas VZD 1998. un 2004. gadā sagatavotās ortofotokartes.

13. Pielikums. Dabas lieguma robežshēma

